

Opinnäytetyö (AMK)

Sosiaalian koulutusohjelma

Lapsi-, nuoriso- ja perhetyön koulutusohjelma

2012

Mirka Kärppä

TYÖKALUPAKKI KOULUPUDOKKAIDEN KANSSA TYÖSKENTELEVILLE

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

Turun ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma | Lapsi-, nuoriso- ja perhetyö

Marraskuu 2012 | 47+6

Laura Närvi

Mirka Kärppä

TYÖKALUPAKKI KOULUPUDOKKAIDEN KANSSA TYÖSKENTELEVILLE

Toiminnallisen opinnäytetyön tehtävänä oli koota materiaalipaketti tukemaan nuorten koulupudokkuutta ehkäisevää työtä Lausteen perhekuntoutuskeskuksen jälkihuoltoyksikkö Puistolassa. Opinnäytetyön tavoitteena oli auttaa koulupudokkaiden ja koulupudokkuus uhan alla olevien nuorten syrjäytymisen ehkäisyä. Toinen tavoite oli kehittää jälkihuoltoyksikön asiakastyötä.

Opinnäytetyön viitekehys koostuu kolmesta teemasta. Ensimmäisenä tarkastellaan nuorten syrjäytymistä ja koulupudokkuutta Suomessa. Sen jälkeen perehdytään sosiaalipedagogiseen näkökulmaan tehtäessä työtä syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kanssa. Viimeisenä tutustutaan lastensuojelun jälkihuoltoon.

Kehittämistehtäviä olivat infopakettin kokoaminen Puistolan työntekijöille sekä sellaisten työmenetelmien ja tehtävien kehittäminen ja kokoaminen, joiden avulla voidaan tukea lastensuojelun jälkihuollon piirissä olevien nuorten siirtymistä jatkokoulutukseen ja työelämään. Kehittämismenetelmiä olivat havainnointi, kyselyt, keskustelut ja kokeileva toiminta.

Opinnäytetyön tuotoksena oli kolmiosainen materiaalipaketti nimeltä Työkalupakki koulupudokkaiden kanssa työskentelyyn. Sen ensimmäinen osio on tarkoitettu työntekijöille infopakettiksi. Muut osiot sisältävät erilaisia menetelmiä ja tehtäviä, joiden avulla nuorten kanssa voidaan pohtia heidän tulevaisuuden suunnitelmiaan sekä tukea heidän siirtymistään koulutukseen ja työelämään.

ASIASANAT: nuorten syrjäytyminen, koulupudokkuus, sosiaalipedagogiikka, lastensuojelu, jälkihuolto

Mirka Kärppä

TOOLKIT FOR WORKING WITH SCHOOL DROPOUTS

Toolkit for working with school dropouts is the name of functional bachelor thesis. It's assignment is to compose a package of materials to support the work with school dropouts in Lauste Family Rehabilitation Center's follow-up care unit Puistola. The aim of the thesis is to help preventing the alienation of school dropouts. The other aim is to develop the client work in follow-up care.

Framework consists of three themes: alienation of youth and school dropouts in Finland, perspective to social pedagogy working with youth in the risk of alienation and follow-up care in child welfare.

The development tasks of the thesis are composing of information package to works of Puistola and composing and developing working methods and tools. The working methods and tools are helpful in supporting follow-up care's client's path to further education and work life. The development methods used in the theses are observation, inquiries, discussions and experimental activities.

The output of the functional bachelor thesis is a three-piece package of materials named Toolkit for working with school dropouts. The first part is an information package targeted for workers. The other parts contain different methods and tasks, which are meant to be useful in working with the young people. The methods and tasks are meant to be helpful in making future plans and helping young people to proceed to further education and work life.

KEYWORDS:

Alienation of youth, school dropout, social pedagogy, child welfare, follow-up care

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 NUORTEN SYRJÄYTYMINEN SUOMESSA	8
2.1 Nuorten syrjäytyminen	8
2.2 Nuorten syrjäytymisriskit ja syrjäytymisen ehkäisy	9
2.3 Koulutus nuorten syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä	10
3 SOSIAALIPEDAGOGINEN NÄKÖKULMA	13
3.1 Sosiaalipedagogiikan määritelmä lyhyesti	13
3.2 Sosiaalipedagoginen ammatillisuus syrjäytymisriskissä olevien nuorten kanssa työkenneltäessä	14
4 TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ LASTENSUOJELUN JÄLKIHUOLTOYKSIKKÖ	17
4.1 Lastensuojelun määritelmä	17
4.2 Lastensuojelun jälkihuolto	17
4.3 Lausteen perhekuntoutuskeskuksen jälkihuoltoyksikkö Puistola	18
5 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	20
5.1 Tausta ja toimeksianto	20
5.2 Opinnäytetyön tavoitteet ja kehittämistehtävät	20
5.3 Kehittämismenetelmät	21
6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN	24
6.1 Toiminnan eteneminen	24
6.2 Työskentely keväällä 2011	26
6.3 Työskentely syksyllä 2011	29
6.4 Dokumentointi	29
7 VALMIS TYÖKALUPAKKI	31
7.1 Työkalupakin ulkoasu ja tarkoitus	31
7.2 Osio 1: Infoa koulupudokkaiden kanssa työskenteleville	32
7.3 Osio 2: Voimavaroja etsiessä ja tulevaisuutta suunniteltaessa	34
7.4 Osio 3: Kohti koulutusta ja työelämää, pois koulupudokkuudesta	36
8 POHDINTA JA ARVIOINTI	39
8.1 Toteutuksen onnistuminen	39
8.2 Eettisyys ja luotettavuus	40
8.3 Ammatillinen kasvu	41
8.4 Kehittämisehdotukset	42
9 LÄHTEET	43

LIITTEET

Liite 1. Muistiot

Liite 2. Curriculum Vitae/ Ansioluettelo

Liite 3. Työhakemus

KUVAT

Kuva 1. Sosiaalipedagogisen ammatillisuuden kompetenssimalli (Laiho 2005, 46). 15

TAULUKOT

Taulukko 1. Kehittämistoiminnan eteneminen.	25
Taulukko 2. Työkalupakin sisällysluettelo	31
Taulukko 3. Ensimmäisen osion materiaalin lähteet.	33
Taulukko 4. Toisen osion materiaalin lähteet.	35
Taulukko 5. Kolmannen osion materiaalin lähteet.	36

1 JOHDANTO

Huoli nuorten työttömyydestä ja syrjäytymisestä on ollut säännöllisin väliajoin uutisten puheenaiheena. Syrjäytyminen onkin Suomen keskeisin sisäinen uhka. Pääministeri Jyrki Kataisen vuonna 2011 muodostetun hallituksen hallitusohjelman yksi kolmesta painopisteestä on köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentäminen. (Hallitusohjelma 2011, 7-10.) Syrjäytymisen ehkäisyyn ensisijainen keino on koulutus (Myrskylä, 2012, 2). Nuorten syrjäytymisen taustalla ovat useimmiten kodin sosiaaliset ja taloudelliset ongelmat, päihteiden väärinkäyttö, perheiden rikkinäisyys, mielenterveysongelmat ja muut kärjistyneet sosiaaliset ongelmat (Ahola ym. 2009, 132). Näitä ongelmia on erityisesti lastensuojelun asiakkailta. Siksi onkin tärkeää tukea ja panostaa lastensuojelun asiakkaiden koulutukseen ja työelämään siirtymiseen. Tästä tarpeesta syntyi opinnäytetyöni toimeksianto.

Opinnäytetyössäni on mukana sosiaalipedagoginen näkökulma, koska sosiaalipedagogiikassa huomio on sosiaalisten ongelmien parissa kamppailevien ihmisten arjessa ja sosiaalipedagogisessa näkökulmassa yritetään vahvistaa heidän elämänhallintaansa sekä yhteiskuntaan integroitumista. (Hämäläinen & Kurki 1997, 18.) Sosiaalipedagoginen näkökulma nuorten työstä syrjäytymiseen merkitsee huomion kiinnittämistä yksilöllisissä kasvu- ja oppimisprosesseissa syntyviin yksilön työllistymisen edellytyksiin (Hämäläinen 2000, 30).

Opinnäytetyöni lähti liikkeelle kiinnostuksestani tutustua Lausteen perhekuntoutuskeskuksen toimintaan. Sain toimeksiannon perhekuntoutuskeskuksen jälkihuoltoyksikön erityistyöntekijältä. Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka tehtävänä oli koota materiaalipaketti tukemaan nuorten koulupudokkuutta ehkäisevää työtä Lausteen perhekuntoutuskeskuksen jälkihuoltoyksikkö Puistolassa. Sen tavoitteina olivat auttaa koulupudokkaiden ja koulupudokkuus uhan alla olevien nuorten syrjäytymisen ehkäisyä sekä kehittää jälkihuoltoyksikön asiakastyötä. Valmis materiaalipaketti kantaa nimeä Työkalupakki koulupudokkaiden kanssa työskentelyyn. Se sisältää kolme osiota, joissa on informaatiomateriaalia

työntekijöille sekä tehtäviä ja apuvälineitä, joiden avulla voidaan käsitellä nuorten kanssa heidän tulevaisuuden haaveitaan ja voimavarojaan sekä erilaisia työelämään ja koulutukseen liittyviä asioita läpi.

Opinnäytetyöni toimintaympäristönä toimi Lausteen perhekuntoutuskeskuksen jälkihuoltoyksikkö Puistola. Kehittämismenetelminä opinnäytetyön teossa olivat keskustelut, kyselyt, havainnointi ja kokeileva toiminta. Menetelmien avulla saavutin opinnäytetyön kehittämistehtävät ja tavoitteet.

Opinnäytetyö käynnistyi helmikuussa 2011 toimeksiantajan tapaamisella ja varsinainen toiminta alkoi huhtikuussa kehittämismenetelmien avulla. Kokosin ja kehitin materiaalipaketin huhti- ja syyskuun välisenä aikana.

Opinnäytetyöraporttini etenee järjestelmällisesti viitekehystä opinnäytetyön lähtökohtiin, toteuttamisen etenemiseen ja tuotosten esittelyyn. Viitekehyksessä perehdyn nuorten syrjäytymiseen, siihen liittyviin käsitteisiin sekä nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseen ja koulupudokkuuteen. Näiden jälkeen perehdyn tuotokseni takana olleeseen teoriaan eli sosiaalipedagogiikkaan. Viitekehysten lopussa määrittelen lastensuojelun jälkihuollon, joka toimii kehittämistyöni toimintaympäristönä.

Viitekehysten jälkeen kerron opinnäytetyön taustasta, kehittämistehtävistä ja tavoitteista, toimintaympäristöstä ja kehittämismenetelmistä. Opinnäytetyön toteuttamisen etenemisen olen jakanut kevään ja syksyn työskentelyyn. Niiden yhteydessä kerron myös käyttämäni dokumentointitavoista. Valmis työkalupakki -kappaleessa esittelen kehittämäni materiaalipaketin sisältöä. Lopuksi arvioin opinnäytetyöni onnistumista, toimintani eettisyyttä ja ammatillista kasvuani sekä pohdin mahdollisia kehittämissuhteita.

2 NUORTEN SYRJÄYTYMINEN SUOMESSA

2.1 Nuorten syrjäytyminen

Suomessa oli vuonna 2010 syrjäytyneitä 15–29-vuotiaita nuoria noin 51 300 eli noin viisi prosenttia kaikista tämänikäisistä nuorista. Syrjäytymisen kovassa ytimessä eli tilastojen ulkopuolella on noin 32 500 nuorta. Kaksi kolmas osaa nuorista syrjäytyneistä on miehiä ja lähes neljännes ulkomaalaistaustaisia. (Myrskylä 2012, 1-5.) Huostassa olleilla nuorilla todennäköisyys syrjäytymiseen on 4-5 kertaa suurempi kuin yhteensä kaikilla 15–24 -vuotiailla nuorilla. (Myrskylä 2011, 18).

Syrjäytyminen on moniulotteinen käsite, ja sille on annettu useita eri määritelmiä. Syrjäytymisen nähdään perinteisesti etenevän vaiheittain. Syrjäytymiskehitystä kuvataan usein prosessina, jossa syrjäytyminen syvenee vaihe vaiheelta muodostaen noidankehän (Hämäläinen-Luukkanen 2004, 7). Syrjäytymisprosessit ovat monien muuttujien yhteisvaikutusten tulosta. Pitkittäistutkimuksiin perustuvan näkemyksen mukaan syrjäytyminen on seurausta ihmisen elämänkulkuun ja kasvuolosuhteisiin liittyvistä epäsuotuisista tekijöistä ja niiden taipumuksista kasautua muun muassa huono-osaisuudeksi, mielenterveyden häiriöiksi tai epäterveiksi elämäntavoiksi. Eri tieteenalat määrittelevät syrjäytymisen erilaisilla käsitteillä, mutta ne ovat samaan asiaan liittyviä erilaisia näkökulmia. (Linnossuo 2002, 23.)

Takala (1992, 38) käsittelee nuorten syrjäytymistä viisivaiheisena prosessina. Ensimmäisessä vaiheessa nuorella on vaikeuksia kotona, koulussa tai sosiaalisessa toimintaympäristössä. Tämän jälkeen voi ilmetä niin sanottua kouluallergiaa, joka ilmenee koulun keskeyttämisenä tai alisuorittamisena. Kouluallergialla tarkoitetaan nuoren vieraantumista ja syrjäytymistä koulusta ja sen tavoitteista sekä normeista. Prosessissa kolmantena on nuoren huono asema työmarkkinoilla. Tämä saattaa johtaa vaikeaan elämäntilanteeseen, joka voi ajautua täydelliseen syrjäytymiseen, joka ilmenee esimerkiksi elämisenä sosiaaliavustuksien varassa, alkoholisoitumisena, kriminalisoitumisena tai työn vieroksumisena. Lopulta tilanne johtaa laitostumiseen tai eristäytymiseen

muusta yhteiskunnasta. Takalan prosessimallia on kuitenkin kritisoitu sen kärjistyneisyyden takia ja myös siksi, ette nuorten kohdalla välttämättä ole oikein puhua vielä syrjäytymisestä (Linnakangas & Suikkanen 2004, 28).

2.2 Nuorten syrjäytymisriskit ja syrjäytymisen ehkäisy

Syrjäytyminen on Suomen keskeisin sisäinen uhka. Pääministeri Jyrki Kataisen vuonna 2011 muodostetun hallituksen hallitusohjelman yksi kolmesta painopisteestä onkin köyhyyden, eriarvoisuuden ja syrjäytymisen vähentäminen. Tässä hallitus painottaa erityisesti sukupolvelta toiselle periytyvää köyhyyttä ja syrjäytymistä. Tämä koskettaa juuri lasten ja nuorten syrjäytymisen ja syrjäytymisriskin ehkäisyä. Yhtenä hallituksen monista tavoitteista on saada Suomi sijoittumaan vuonna 2020 OECD-maiden kärkijoukkoon muun muassa koulupudokkaiden vähydessä. (Hallitusohjelma 2011, 7-10, 31.)

Nuorten syrjäytymisen taustalla ovat useimmiten kodin sosiaaliset ja taloudelliset ongelmat, päihteiden väärinkäyttö, perheiden rikkiäisyys, mielenterveysongelmat ja muut kärjistyneet sosiaaliset ongelmat (Ahola ym. 2009, 132). Äitien heikko koulutustaso lisää merkittävästi syrjäytymisriskiä. Nuorten syrjäytymisriskien kasvussa on ensisijaisesti kyse yksilökohtaisten tekijöiden kasautumisesta. Nuorten syrjäytymisriskien vähentämisessä onkin ennen kaikkea tärkeää erityistä tukea tarvitsevien nuorten tunnistaminen, nuorten ongelmien ratkaisussa auttaminen sekä itsetunnon ja kasvun tukeminen. (Alatupa 2007, 14–19,120.)

Nivalan (2008, 10–11) mukaan syrjäytymisen ehkäisemiseen tarvitaan toimenpiteitä, jotka katkaisevat osallisuuden heikkenemiseen johtavia kehitysprosesseja. Osallisuuden vahvistamisella Nivala tarkoittaa ihmisen persoonallisen ja sosiaalisen kasvun kokonaisvaltaista tukemista.

Nuorten syrjäytymistä yritetään ehkäistä yhä useammin moniammatillisen eli eri ammattiryhmiin kuuluvien asiantuntijoiden yhteistyön avulla. Moniammatillisella yhteistyöllä pyritään kehittämään sektorirajat ylittävää työtötta vastaamaan yksilön yhä moninaisempiin ongelmakokonaisuuksiin. (Ahola ym. 2009, 15.)

Suomessa on ollut satoja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn liittyviä hankkeita. Viime vuosina on toteutettu monia hankkeita koulutuksen nivelvaiheessa olevien ja keskeyttämistä harkitsevien nuorten aseman parantamiseksi. Nuorten syrjäytymisen ehkäisyä varten on koko Suomessa vakiinnutettu työpajatoimintaa sekä otettu etsivää nuorisotyötä laajemmin käyttöön. (Ahola ym. 2009, 15–16.) Työpajatoiminnan tarkoituksena on edistää työssäoppimista, lisätä opiskelu- ja työelämävalmiuksia sekä tukea arjenhallintaa ja ammatinvalintaprosessia. Valtakunnallisesti tarkasteltuna työpajatoiminnan asiakaskunnassa, toiminnan painopisteissä ja vakinaistamisessa on merkittäviä taloudellisia eroja. Etelä-Suomessa pajatoiminnassa korostuvat nuorten arjenhallinnan ongelmat, kun taas Itä- ja Pohjois-Suomessa painopiste on työkokemuksen antamisessa, koska niillä alueilla koulutetutkin kohtaavat työttömyyttä. (Pietikäinen 2007, 177–178.)

Etsivän nuorisotyön tavoitteena on olla läsnä nuorten keskuudessa tarjoten mahdollisuuden turvalliseen ja luottamukselliseen aikuiskontaktiin. Etsivän nuorisotyön tehtävänä on auttaa ensisijaisesti nuoria, jotka ovat koulutuksen tai työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tarvitsevat apua saadakseen tarvitsemansa palvelut. Vuonna 2010 valtionavulla tuettua etsivää nuorisotyötä tehtiin 192 eri kunnassa. (Laki nuorisolain muuttamisesta, Opetus- ja kulttuuriministeriö.)

2.3 Koulutus nuorten syrjäytymistä ehkäisevänä tekijänä

Syrjäytymisen ehkäisyn ensisijainen keino on koulutus (Myrskylä, 2012, 2). Koulutuksesta on tullut välttämätön ehto työmarkkinoille kiinnittymiseksi. Nuorten odotetaan tekevän peruskoulun jälkeen valintoja ja päätöksiä jatkokoulutuksen suhteen. Koulutuspaikan valinta tai sinne pääseminen ei silti ole aina itsestään selvää. Kaikki nuoret eivät kykene hahmottamaan itseään ja omaa uraansa tehdäkseen peruskoulun aikana tai sen jälkeen tietoisia valintoja koulutusjärjestelmässä. He eivät välttämättä ole selvillä omista toiveistaan, tavoitteistaan ja mahdollisuuksistaan. (Hautala 2005, 38–39.) Peruskoulun ongelmia tutkinut Pirttiniemi (2004, 24) puhuu alkuvaiheen syrjäytymisriskistä, joka ajoittuu peruskoulun päättövaiheeseen. Tämä ei vielä tarkoita lopullista

koulutuksesta putoamista tai laajempaa yhteiskunnallista syrjäytymistä. Nivelvaiheessa on kuitenkin tehtävä paljon töitä, jotta näiltä vältytään, varsinkin jos nuoren elämässä on paljon syrjäytymiseen liittyviä riskitekijöitä.

Peruskoulun jälkeen koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten tilanteiden taustalla on löydettävissä melko samanlaisia ongelmia, vaikka läheltä tarkasteltuna ne ovat hyvin yksilöllisiä. Yksi keskeinen ongelma on nuorten koulutustoiveiden, omien resurssien ja tarjolla olevien koulutusmahdollisuuksien kohtaamattomuus. Muita ovat nuorten selkiytymättömät koulutustoiveet sekä koulutukseen liittyvien ongelmien takaa löytyvät laaja-alaisemmat ongelmat. Tällaisia ovat esimerkiksi päihteiden käyttö, elämänhallinnan vaikeudet tai kotioloihin liittyvät ongelmat. (Ahola & Kivelä 2007, 136.) Koulukiusaaminen on myös yksi suuri ongelma, joka voi aiheuttaa nuoren jäämisen koulutuksen ulkopuolelle. Peruskoulussa koettu kiusaaminen voi aiheuttaa koulupakoa ja viedä vuosia, ennen kuin nuori uskaltautuu opiskelemaan. (Kuronen 2010, 18.)

Tilastokeskuksen määritelmän (2009a) mukaan koulupudokkailla tarkoitetaan peruskoulun oppilaita, jotka keskeyttävät koulunkäynnin ennen oppivelvollisuuden suorittamista tai oppilaita, jotka eroavat ilman peruskoulun päättötodistusta. Koulupudokkaiksi voidaan määritellä myös nuoret, jotka eivät aloita toisen asteen koulutusta peruskoulun päätyttyä sekä nuoret, jotka ovat keskeyttäneet toisen asteen tutkinnon. Lukuvuonna 2010/2011 peruskoulun keskeytti 275 nuorta. Heistä 180 oli oppivelvollisuusiän ohittaneita ja loput nuorempia. Luvut ovat kasvaneet huomasti aiemmasta lukuvuodesta, jolloin peruskoulutuksen keskeyttäneitä oli yhteensä 193. (Suomen virallinen tilasto 2012.) Lukuvuoden 2009/2010 aikana tutkintoon johtavan koulutuksen opiskelijoista 5,5 prosenttia opiskelijoista keskeytti opinnot. Lukiota käyvistä nuorista 4,0 prosenttia keskeytti opintonsa. Ammatillisessa koulutuksessa opiskelevista nuorista samana lukuvuonna keskeytti 9,1 prosenttia. Keskeyttäminen lisääntyi ammatillisessa koulutuksessa usean vuoden vähentymisen jälkeen. (Suomen virallinen tilastokeskus 2012.) Suurimmassa peruskoulutuksen keskeyttämisen vaarassa ovat nuoret, joilla ei ole riittävä

kodin tai lähipiirin tukea opiskeluun sekä vähävaraisten perheiden ja vaikean sosiaalisen taustan omaavat nuoret (Opetusministeriö 2005, 65).

Ammatillisen koulutuksen keskeyttäjiillä on erilaisia syitä päätöksilleen. Suurinta keskeyttäminen on opintojen alkuvaiheissa. Ilmeisin syy on epäonnistunut koulutusvalinta. Muita yleisiä syitä ammatillisen koulutuksen keskeyttämiseen ovat oppimis- ja opiskeluvaikeudet sekä opiskeluun liittyvät motivaatio-ongelmat, henkilökohtaiset syyt kuten vaikea elämäntilanne, taloudelliset syyt ja siirtyminen työelämään. (Opetusministeriö 2005, 60–61.)

Koulupudokkuus lisää nuorisotyöttömyyttä sekä syrjäytymisriskiä. Peruskoulun jälkeen koulutuksen ulkopuolelle jääneet nuoret ovat usein muita ikäisiään suuremmassa vaarassa syrjäytyä koulutuksesta. Iso osa syrjäytyvistä nuorista on joko selvinnyt huonosti koulussa tai jättänyt opintonsa kesken. (Taskinen 1998, 12; Ahola & Kivelä 2007, 136–137.) Koulutuksen ulkopuolella oleminen tai koulutuksen keskeyttäminen eivät yksinään kuitenkaan automaattisesti ennusta nuoren syrjäytymistä. Osa tästä ilmiöstä on selitettävissä sillä, etteivät kaikki nuoret ole vielä peruskoulun päätyttyä kypsiä tekemään omaa tulevaisuutta määrittäviä ratkaisuja. Koulutuksen uudelleen aloittaminenkaan ei kuitenkaan ole aina merkki nuoren selviytymisestä. Nuori saattaa hakeutua koulutukseen vain niin sanotun pakon edessä, eikä omaa työuraa edistävän päätöksen seurauksena. Tällöin riski keskeyttää koulutus uudelleen on suuri. (Komonen 1999, 122–125; Pyykkönen & Nykky 2008, 119.)

Koulutuksen keskeyttäminen ja sen ulkopuolelle jääminen katkaisevat aina nuoren koulutuspolun ja hänen on tällöin etsittävä uusi polku, jota pitkin edetä kohti työelämää. Osa nuorista etsiikin aktiivisesti uutta tietä koulutukseen tai työelämään, mutta toiset tyytyvät viettämään aikansa kotona tai kavereitten kanssa ollen. On haasteellista löytää sopivia koulutuspaikkoja kaikille ilman paikkaa oleville nuorille sekä saada nämä nuoret kiinnostumaan työharjoitteluun tai koulutukseen menosta. (Ahola & Kivelä 2007, 137.)

3 SOSIAALIPEDAGOGINEN NÄKÖKULMA

3.1 Sosiaalipedagogiikan määritelmä lyhyesti

Sosiaalipedagogiikan käsite koostuu kahdesta sanasta, sosiaalinen ja pedagogiikka. Sanalla sosiaalinen on kolme päämerkitystä, joita ovat yhteiskunnallinen, yhteisöllinen ja ihmisten vuorovaikutusta koskeva sekä solidaarinen, toisia huomioon ottava ja huono-osaisten auttamiseen suuntautuva. Pedagogiikka tarkoittaa oppia ihmisen kasvatuksesta tai kasvatuksen taitoa. Sosiaalipedagogiikassa korostetaan yhteiskunnallisia ja yhteisöllisiä näkökulmia kasvatuksessa ja ihmisen kehityksessä. Painopisteenä on yksilön kiinnittyminen yhteiskuntaan, sen toimintajärjestelmiin ja yhteisöihin. (Hämäläinen 1999, 14, 16; Ranne & Rouhiainen-Valo 2003, 33; Hämäläinen 2010, 171.)

Sosiaalipedagogiikalla on pitkä historia monialaisena tieteenä ja se on pääasiallisesti yhdistetty joko koulutukseen tai sosiaalityöhön (Gustavsson 2003, 164.) Sosiaalipedagogiikasta ei ole yhtä yhtenäistä tulkintaa. Hämäläinen (2007) erottaa sosiaalipedagogisesta ajattelusta ja toiminnasta kaksi pääkehityslinjaa; toinen painottaa ensisijaisesti huono-osaisuuskysymyksen pedagogista kohtaamista ja toinen kansalaiskasvatuksen ajatusta. Ensin mainittu kehityslinja on lähtöisin saksalaisesta sosiaalipedagogiikasta ja toinen espanjalaisesta. Kehityslinjat eivät ole keskenään ristiriidassa, vaan kansalaiskasvatuksessa ollaan väistämättä tekemisissä huono-osaisuusasioiden kanssa, ja huono-osaisuuskysymyksen hahmottamiseen kasvatuksellisenä kysymyksenä sisältyy myös kansalaisuuteen kasvaminen ja kansalaisena toimiminen. (Hämäläinen 2007, 9-14.)

Sosiaalipedagogisen ajattelun ja toiminnan perusluonne on parempaan elämään pyrkivä. Sosiaalipedagogiikan yleinen tehtävä on jäsentää ja toteuttaa sosiaalista kasvatusta, joka auttaa ihmistä kasvamaan yhteiselämään toisten ihmisten kanssa. Sosiaalipedagogiikan erityinen tehtävä on syrjäytyneiden ja onnettomien ihmisten sekä heidän yhteisöjensä tukeminen kokonaisvaltaisesti.

Tämä tukeminen tapahtuu niin, että vähä vähältä tuettavat kasvavat ottamaan enemmän vastuuta omasta ja ympäristönsä hyvinvoinnista. Näin he itse kykenevät löytämään keinoja kehittää elämäänsä laadullisesti paremmaksi ja inhimillisemmäksi. Sosiaalipedagogiikan lähtökohtana onkin kysymys siitä, miten yhteiskunnan tulisi toimia syrjäytyneiden kanssa, jotka eivät jostakin syystä integroidu toivotulla tavalla yhteiskuntaan. (Nivala 2007, 77–78; Kurki, Nivala & Sipilä-Lähdekorpi 2006, 9; Hämäläinen & Kurki 1997, 13–16)

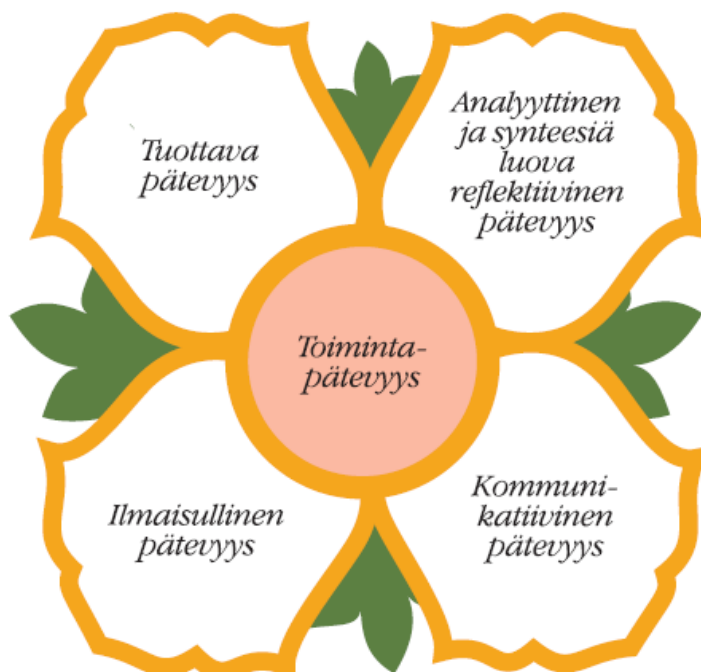
3.2 Sosiaalipedagoginen ammatillisuus syrjäytymisriskissä olevien nuorten kanssa työskenneltäessä

Sosiaalipedagogisin keinoin voidaan vaikuttaa syrjäytymisen uhassa eläviin yksilöihin ja ryhmiin (Ranne 2005, 17). Ihmisen tukeminen oman paikan löytämisessä eri elämänvaiheissa voidaan määritellä sosiaalipedagogisen toiminnan yleiseksi tavoitteeksi (Hämäläinen & Kurki 1997, 177). Hämäläisen (2000) mukaan sosiaalipedagoginen näkökulma nuorten työstä syrjäytymiseen merkitsee huomion kiinnittämistä yksilöllisissä kasvu- ja oppimisprosesseissa syntyviin yksilön työllistymisen edellytyksiin (Hämäläinen 2000, 30).

Sosiaalipedagogisesta viitekehuksesta käsin tarkasteltuna työn lähtökohdat, tarkoitus ja toimintamuodot hahmottuvat sosiaalipedagogisena suuntautumisena. Se tarkoittaa huomion kiinnittämistä pedagogisiin näkökohtiin, kun tarkastellaan sosiaalisten ongelmien parissa kamppailevien ihmisten arkea ja yritetään vahvistaa heidän elämänhallintaansa sekä yhteiskuntaan integroitumista. (Hämäläinen & Kurki 1997, 18.) Sosiaalipedagogisessa työotteessa etsitään välineitä toisen ihmisen todellisuuden tavoittamiseen ja sellaisen välineen tarjoamiseen josta toinen hyötyy arkensa mahdollisimman hyvässä elämisessä. (Lipsanen-Rogers 2005, 62.)

Madsen (2001) on kuvannut sosiaalipedagogista ammattipätevyyttä kuvan 1. mallin mukaan. Siitä käytetään nimitystä sosiaalipedagogisen ammatillisuuden kompetenssimalli tai Madsenin kukka. Kukan terälehdet edustavat eri pätevyysalueita yhdistyen keskiössä ammatilliseksi käyttöteoriaksi ja

toimintapätevyydeksi. Terälehtien alueita ovat tuottava, ilmaisullinen, kommunikatiivinen ja analyttinen, synteesiä luova reflektiivinen pätevyys. (Madsen 2001, 226-227, Laiho 2005, 46.)

Kuva 1. Sosiaalipedagogisen ammatillisuuden kompetenssimalli (Laiho 2005, 46).

Tuottava pätevyys on taitoa organisoida ja suunnitella sekä muokata ympäristöä erilaisia menetelmiä ja työvälineitä käyttäen. Analyttinen ja synteesiä luova reflektiivinen pätevyuden avulla ammattilainen jäsentää toimintaa ja luo tekemiensä johtopäätöksien perusteella uusia toimintakäytäntöjä ja toimintaa kehittävää teoriaa. Kommunikatiiviseen pätevyteen kuuluu kyky toimia yhteistyössä ja organisoida sosiaalista toimintaa sekä solmia luottamuksellisia vuorovaikutussuhteita. Ilmaisullinen pätevyys on esteettistä ja emotionaalista pätevyyttä. (Madsen 2001, 228-232, Laiho 2005, 46-47.)

Sosiaalipedagogisessa ammatillisessa toiminnassa keskeistä on arkilähtöisyys, dialogisuus, sosiaalinen diagnoosi, osallisuus ja yhteisöllisyys. Arkisuuntautunut sosiaalipedagogiikka korostaa toivon näköalaa, sen tavoite on saada ihmiset tiedostamaan muutoksen mahdollisuudet omassa arjessaan. (Ranne 2005, 16.)

Osallisuuden kokemuksen syntyminen on vuorovaikutuksen tulos, jolle työntekijä voi luoda edellytykset. Osallisuuden ulottuvuuksia ovat mahdollisuus valita, mahdollisuus saada tietoa, mahdollisuus vaikuttaa prosessiin, mahdollisuus ilmaista itseään, mahdollisuus saada apua ja tukea itsensä ilmaisemiseen sekä mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin. (Thomas 2002, 174–175.) Sosiaalipedagogisena toimintana osallistumisen edistämiseksi keskeistä on vaikuttaa toimintaympäristöön niin, että se on turvallinen ja tarjoaa monipuolisia osallistumismahdollisuuksia. Tämän lisäksi pyrkimyksenä on osallistujien osallistumisvalmiuksien ja -halun kehittymisen tukeminen. (Nivala 2010, 114–115.)

4 TOIMINTAYMPÄRISTÖNÄ LASTENSUOJELUN JÄLKIHUOLTOYKSIKKÖ

4.1 Lastensuojelun määritelmä

Lastensuojelua on riittävän hoidon, huolenpidon ja turvan varmistamista lapselle. Lastensuojelun perustehtäviä ovat lasten yleisiin kasvuoloihin vaikuttaminen, vanhempien tukeminen kasvatustehtävässä ja varsinainen lastensuojelutehtävä. Lastensuojelutyö on lakisääteistä kunnan järjestämää ja kustantamaa toimintaa, jonka tarkoituksena on turvata kaikkien lasten oikeus tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen, turvalliseen kasvuympäristöön ja erityiseen suojeluun. Lain mukaan kunnan tulee järjestää lastensuojelun lisäksi lasten ja nuorten hyvinvointia edistävää ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi tai nuori ei ole lastensuojelun asiakas. Lastensuojelutarpeen taustalta löytyy niin tavallisia elämänkriisejä kuin poikkeuksellisen koettelevia oloja ja vaativia tilanteita. Lastensuojelun osa-alueita ovat avo-, sijais-, ja jälkihuolto. Avohuollon tarkoituksena on ehkäistä huostaanottoja, sijaishuolto seuraa huostaanottoa ja jälkihuolto alkaa huostaan otetun lapsen tullessa täysi-ikäiseksi. (Sosiaaliportti 2009, Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, Bardy 2009, 39–41.)

4.2 Lastensuojelun jälkihuolto

Sijaishuollon päättymisen jälkeen sosiaalitoimen tulee järjestää lapselle tai nuorelle jälkihuolto. Sen avulla tuetaan lasta tai nuorta ja hänen vanhempiaan tai muita kasvattajia. Jälkihuolto on järjestettävä myös avohuollon tukitoimena tapahtuneen sijoituksen jälkeen, jos lapsi on ollut yksinään sijoitettuna yhtäjaksoisesti vähintään puolen vuoden ajan. Jälkihuolto voidaan järjestää myös muun lastensuojelun asiakkaana olleelle nuorelle. Kunnan velvollisuus jälkihuollon järjestämisestä päättyy viiden vuoden kuluttua siitä, kun lapsi on ollut kodin ulkopuolisen sijoituksen päättymisen jälkeen viimeksi lastensuojelun asiakkaana. Sijaishuolto ja jälkihuolto tulee nähdä kokonaisuutena, jota lapsen

tai nuoren asioista vastaava sosiaalityöntekijä ja sijaishuollon työntekijät yhteisesti toteuttavat. Sosiaalityöntekijän vastuulla on jälkihuollon kokonaissuunnitelma ja sen toteutuminen. Jälkihuollon toteutuksen voi ostaa muualta ja jakaa monenkin toimijan kesken. (Taskinen 2010, 150–151.)

Jälkihuolto on tärkeä osa lastensuojelua, sillä riittämätön tai liian aikaisin lopetettu jälkihuollon tuki voi tuhota hyvän huostaanoton saavutukset (Heino 2010). Jälkihuolto on lakisääteistä kunnan järjestämää ja kustantamaa toimintaa, jonka tarkoituksena on tukea sijaishuollossa ollutta lasta tai nuorta sekä hänen lähiverkostoaan. Jälkihuoltoon ovat oikeutettuja kaikki alle 21-vuotiaat huostaan otetut sijaishuollossa olleet lapset ja nuoret. Jälkihuolto on kaikille jälkihuoltoon oikeutetuille vapaaehtoista. Jälkihuolto muodostuu lapsen tai nuoren yksilöllisten tarpeiden ja elämäntilanteen mukaan. Jälkihuollon eri osa-alueita ovat suunnittelu, nuoren tukeminen ja vastuuttaminen, lähiverkoston tukeminen sekä arviointi. Nuoren tukemiseen ja vastuuttamiseen kuuluvat siirtymävaiheeseen valmistaminen, psykososiaalisen tuen antaminen, asumisen järjestäminen, koulutuksen hankkimisessa ja työelämään sijoittumisessa avustaminen, taloudellisen tuen antaminen sekä kannustaminen terveelliseen harrastus- ja vapaa-ajan toimintaan. (Laaksonen 2004, 12–48.)

Jälkihuollon tavoitteena on saattaa lapsi takaisin kotiin tai ohjata nuori itsenäiseen elämään, omillaan toimeen tulevaksi aikuiseksi, jolla on oma tukea antava sosiaalinen verkosto. Jälkihuollon aikana karttuvilla valmiuksilla, itsenäistymistaidoilla ja koulutusmyönteisyydellä on suuri merkitys nuoren mahdollisuuksiin sopeutua yhteiskuntaan. Viimeistään jälkihuollossa lapselle ja nuorelle olisi tärkeää antaa mahdollisuus käydä läpi oman elämän vaiheita myönteisen identiteetin vahvistamiseksi. (Taskinen 2010, 151–153.)

4.3 Lausteen perhekuntoutuskeskuksen jälkihuoltoyksikkö Puistola

Opinnäytetyöni toimintaympäristönä toimi Lausteen perhekuntoutuskeskuksen itsenäistyvien nuorten jälkihuoltoyksikkö Puistola, jossa on seitsemän asiakaspaikkaa rivitaloasunnoissa. Puistolassa voi olla 16 vuotta täyttäneitä sijaishuollossa olevia nuoria sekä 18–21-vuotiaita jälkihuollon asiakkaita.

Puistolan asiakkaat voivat olla Lausteen perhekuntoutuskeskuksen sijaishuollosta tulevia nuoria tai muualta tulevia lastensuojelun asiakkaita. Puistolassa toimii myös perheiden arviointi ja kuntoutusyksikkö. Lausteen perhekuntoutuskeskuksessa on Puistolan lisäksi toinen itsenäistyvien nuorten yksikkö Väinölä, kuusi sijaishuollon yksikköä, erityisen huolenpidon osasto ja peruskoulu. Lausteen perhekuntoutuskeskus tarjoaa myös jälkihuollon palvelua, jossa nuoren tukena on tukihenkilö tai -perhe. (Lausteen perhekuntoutuskeskus.)

Puistolassa nuoret harjoittelevat itsenäistä elämää asuen omissa asunnoissaan. Puistolan työntekijöiden tiimiin kuuluu ohjaajien lisäksi vastaava ohjaaja ja erityistyöntekijä. Nuoret saavat tarvittaessa ohjaajilta tukea ja apua kaikkina vuorokauden aikoina.

5 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

5.1 Tausta ja toimeksianto

Opinnäytetyöni on toiminnallinen, koska tavoitteenani oli koota materiaalipaketti työelämän käyttöön. Opinnäytetyöni lähti liikkeelle kiinnostuksestani tutustua Lausteen perhekuntoutuskeskuksen toimintaan. Toimeksiannon opinnäytetyölle sain Lausteen perhekuntoutuskeskuksen jälkihuoltoyksikkö Puistolalla erityistyöntekijältä. Hän kertoi, että Puistolassa on vuosittain useita nuoria, jotka ovat koulupudokkuus uhan alla olevia tai koulupudokkaita. Erityistyöntekijä toivoi työkalupakkia, joka voisi olla tukena näiden nuorten kanssa työskennellessä. Hän tahtoi minun etsivän ja kehittävän tehtäviä, joita nuoret voisivat tehdä keskeyttäessään tai aikoessaan keskeyttää koulunkäyntinsä. Lisäksi minun toivottiin keräävän Puistolalla työntekijöille tietoa koulupudokkaille olevista erilaisista vaihtoehdoista ja palveluista, joita Turusta löytyy.

5.2 Opinnäytetyön tavoitteet ja kehittämistehtävät

Opinnäytetyöni tavoitteena oli auttaa koulupudokkaiden ja koulupudokkuus uhan alla olevien nuorten syrjäytymisen ehkäisyä. Sen toinen tavoite oli kehittää Lausteen perhekuntoutuskeskuksen jälkihuoltoyksikön asiakastyötä. Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tehdä työkalupakki, jonka sisällön kokoon kehittämistehtävieni kautta. Kehittämistehtäväni muodostuivat saamastani toimeksiannosta. Kehittämistehtäväni olivat:

1. Koota Puistolalla työntekijöille kattava infopaketti Turussa tarjolla olevista palveluista ja tukimuodoista, joiden tehtävänä on auttaa ja tukea koulupudokkaita ja koulupudokkuus uhan alla olevia.
2. Kehittää ja koota työmenetelmiä ja tehtäviä joiden avulla voidaan tukea lastensuojelun jälkihuollon piirissä olevien nuorien siirtymistä jatkokoulutukseen ja työelämään.

5.3 Kehittämismenetelmät

Kehittämishankkeessa voidaan käyttää erilaisia menetelmiä tuotoksen aikaansaamiseksi. Kehittämismenetelmää valitessa pitää ottaa huomioon sen heikkoudet ja haasteet sekä pohtia, auttaako menetelmä saamaan toivotun ratkaisun tai tiedon. (Heikkilä ym. 2008, 109.) Kehittämishankkeessa voidaan käyttää kehittämismenetelmien lisäksi myös tutkimuksellisia menetelmiä. Niitä voidaan käyttää väljemmin ja vapaamuotoisemmin kuin tutkimusta tehdessä. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 56–57.) Käytin opinnäytetyötäni tehdessä kahta tutkimusmenetelmää eli havainnointia ja kyselyä sekä kahta kehittämismenetelmää eli keskusteluita ja kokeilevaa toimintaa. Valitsin kyseiset menetelmät, koska uskoin niiden auttavan minua saamaan parhaiten tuloksia. Ne olivat myös ajankäytön rajallisuuden vuoksi mielestäni parhaat vaihtoehdot.

Käytin **havainnointia** vapaamuotoisesti toimintani tukena. Havainnoinnin avulla saadaan tietoa siitä miten ihmiset toimivat (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Havainnoinnista on hyötyä, kun halutaan kytkeä saatu tieto sen kontekstiin ja kun halutaan monipuolista tietoa yksityiskohtineen (Grönfors 2001, 127–128). Itse käytin havainnointia erityisesti harjoitteluni alussa, kun halusin tutustua Puistolaan sekä saada selville, miten siellä asuvat nuoret käyttäytyvät aikuisia kohtaan. Näin sain selville itseäni varten, millaiseen paikkaan olen tekemässä opinnäytetyötäni ja minkälaisia nuoria varten.

Tein neljä pientä **kyselyä** opinnäytetyöhöni liittyen. Jokaisessa kyselyssä käytin avoimia kysymyksiä, eli esitin pelkkiä kysymyksiä ilman valmiita vastausvaihtoehtoja. Päädyin avoimiin kysymyksiin, koska ne antavat vastaajille mahdollisuuden kertoa, mitä heillä on todella mielessään. (Hirsijärvi ym. 2004, 187–190.) Kyselyistä kolme tein Puistolan työntekijöille sähköisen viestivihon avulla. Kaikkien työntekijöille suunnattujen kyselyiden yhteydessä tiedotin tuotokseni silloisesta tilanteesta, johon liittyen myös toivoin saavani työntekijöiden mielipiteitä. Näihin kyselyihin sain työntekijöiltä vastaukset suullisesti. Toisen kyselyn yhteydessä sain hyviä kehitysideoita ja lisätoiveita. Neljännen kyselyn tein sähköpostitse ja osoitin sen kolmeen ammatilliseen oppilaitokseen. Kyselyssä oli neljä avointa kysymystä, joilla halusin selvittää

kyseisten oppilaitosten oppilailleen tarjoamia palveluita. Olin löytänyt tietoa kyseisten oppilaitosten Internet-sivuilta, mutta toivoin saavani vielä tarkempaa tietoa. Sain kyselyyn vastauksen vain yhdeltä oppilaitokselta. Koin vastauksen olevan turha ilman muita vastauksia, joten jätin sen käyttämättä.

Keskustelin hankkeen aikana useasti niin Puistolalan työntekijöiden kuin asiakkaidenkin kanssa. Työntekijöiden kanssa käymistäni keskusteluista osa koski suoraan tuotostani ja siihen liittyviä asioita. Hankkeen alkuvaiheessa keskustelin Puistolalan erityistyöntekijän kanssa opinnäytetyöni toimeksiannosta. Puistolalan vastaavan ohjaajan kanssa keskustelimme useita virallisempia keskusteluja hankkeen eri vaiheissa. Työntekijöiden kanssa käymieni keskusteluiden pohjalta minulle selvisi heidän toiveensa ja odotuksensa tuotokseni sisällön suhteen.

Suuri osa kehittämishankkeen aikana käydyistä keskusteluista ei koskenut suoraan itse tuotosta, mutta ne olivat silti antoisia tuotoksen kehittelyn kannalta. Työntekijöiden kanssa keskustelin heidän työstään sekä nuorista ja heidän tilanteistaan ja tarpeistaan.

Nuorten kanssa keskustelin heidän arkeensa ja elämäntilanteisiinsa liittyvistä asioista. Melkein kaikilla harjoittelujeni aikana Puistolassa asuneilla nuorilla oli ajankohtaisena asiana toisen asteen koulutus ja siihen liittyvät haasteet. Osa suunnitteli tulevaisuuttaan peruskoulun jälkeen, osalla oli haasteita pärjätä toisen asteen koulutuksessa ja harkitsi vakavasti koulun keskeyttämistä tai oli sen jo keskeyttänyt. Nuorten kanssa käytyjen keskustelujen pohjalta sain paljon ajatuksia ja tietoa siihen, millaisia tehtäviä ja muita asioita tuotoksessani olisi hyvä olla.

Kokeilevaa toimintaa käyttämällä voidaan selvittää, miten hyvin kehitetty asia käytännössä toimii (Rantanen & Tokko 2009, 99). Kokeilin muutamia tuotokseen kehittämiäni ja valitsemiani tehtäviä. Valitsin kokeiltavat tehtävät nuorten omien tarpeiden mukaan. Näin pystyin näkemään oliko tehtävä sopiva työkalupakkiin. Omien kokeilujen lisäksi annoin myös kahdelle työntekijälle yhden tehtävän avuksi heidän työskennellessään omaohjattaviensa kanssa.

Kokeilevan toiminnan pohjalta sain varmistusta tehtävien toimivuudesta ja tein kokeiltuihin tehtäviin pieniä muutoksia. Muutamia valitsemiani tehtäviä olin kokeillut jo aiemmin eräässä kouluprojektissani sekä luennoilla. Käytin myös näiden kokeilujen kokemuksia hyödyksi. Kerron näistä lisää kappaleissa 6. opinnäytetyön toteuttaminen sekä 7. valmis työkalupakki.

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTTAMINEN

6.1 Toiminnan eteneminen

Opinnäyteyöprosessini alkoi vuoden 2011 alussa ottaessani yhteyttä Lausteen perhekuntoutuskeskukseen. Prosessi loppui saman vuoden syksynä saatuni tuotoksen valmiiksi. Tekemäni kehittämistoiminta painottui opinnäytetyöni yhteydessä olleen työharjoittelun yhteyteen. Tuolloin tein tuotokseni valmiiksi, jonka jälkeen paneuduin raportin kirjoittamiseen. Harjoittelu oli kymmenen viikon mittainen ja sen ensimmäiset kuusi viikkoa olivat keväällä 2011 ja loput neljä viikkoa olivat saman vuoden syksyllä. Taulukko 1.:een olen koonnut kehittämistoiminnan keskeisimmät tapahtumat aikajärjestyksessä kuukausittain.

Kuukausi	Tapahtuma
Tammikuu 2011	<ul style="list-style-type: none"> - yhteydenotto Lausteen perhekuntoutuskeskukseen - erityistyöntekijän tapaaminen
Helmikuu 2011	<ul style="list-style-type: none"> - Puistolan varmistuminen opinnäytetyön toimeksiantajaksi - viestittelyä sähköpostitse erityistyöntekijän kanssa
Maaliskuu 2011	<ul style="list-style-type: none"> - tapaaminen erityistyöntekijän kanssa - opinnäytetyösuunnitelman teko - tuotoksen sisällön ideointia ja pohdintaa
Huhtikuu 2011	<ul style="list-style-type: none"> - 1. työharjoittelujakso alkoi - keskustelu vastaavan ohjaajan kanssa - työkalupakin sisällön hahmottelua - kysely sisällön toiveista työntekijöille - havaintojen teko
Toukokuu 2011	<ul style="list-style-type: none"> - kokeileva toiminta - havaintojen teko - monia keskusteluita työntekijöiden kanssa - työkalupakin valmiiden materiaalien esittely ja kysely työntekijöille - keskustelu vastaavan ohjaajan kanssa - 1. työharjoittelujakso loppui
Kesä- heinäkuu 2011	<ul style="list-style-type: none"> - työkalupakin sisällön suunnittelua ja materiaalin etsimistä
Elokuu 2011	<ul style="list-style-type: none"> - työkalupakin materiaalin etsiminen ja kokoaminen - työharjoittelun 2. jakso alkoi
Syyskuu 2011	<ul style="list-style-type: none"> - keskustelut harjoittelupaikan työntekijöiden kanssa - kokeileva toiminta - keskustelut vastaavan ohjaajan kanssa - työharjoittelujakso loppui - työkalupakin kokoaminen lopulliseen muotoon - kysely työntekijöille ja tiedottaminen työkalupakista

Taulukko 1. Kehittämistoiminnan eteneminen.

6.2 Työskentely keväällä 2011

Tammikuussa 2011 olin sähköpostitse yhteydessä Lausteen perhekuntoutuskeskuksen henkilöstöpäällikköön ilmoittaen kiinnostuksesta tehdä opinnäytetyö ja harjoittelu heidän organisaatiossaan. Tämän jälkeen tapasin yhden perhekuntoutuskeskuksen erityistyöntekijöistä. Tapaamisen aikana kerroin itsestäni, motiiveistani ja halustani opinnäytetyön tekemiseen Lausteen perhekuntoutuskeskuksessa sekä omista odotuksistani opinnäytetyön suhteen. Keskustelimme erilaisista opinnäytetyövaihtoehdoista. Päädyimme siihen, että tekisin opinnäytetyöni jompaankumpaan perhekuntoutuskeskuksen kahdesta jälkihuoltoyksiköstä.

Helmikuussa Lausteen perhekuntoutuskeskuksen jälkihuoltoyksikkö Puistola varmistui toimeksiantajakseni. Viestittelimme Puistolan erityistyöntekijän kanssa sähköpostitse mahdollisista opinnäytetyöaiheista. Maaliskuussa tapasimme hänen kanssaan Puistolassa (Liite 1.). Tapaamisemme tarkoituksena oli opinnäytetyön aiheen varmistaminen sekä työharjoittelun sopiminen. Tuolloin keskustelimme opinnäytetyökseni sovitun työkalupakin merkityksestä Puistolassa ja ideoimme hieman sen mahdollista sisältöä. Erityistyöntekijä kertoi, että Puistolassa on joka vuosi nuoria, jotka ovat joko jättäneet tai jättämässä opiskelut kesken. Erityistyöntekijällä oli huoli siitä, että jälkihuoltoyksikön työntekijöille ei ollut selkeitä ja yhteneviä työ- ja apuvälineitä näiden nuorten kanssa tapahtuvaan työskentelyyn. Tapaamisemme jälkeen tein opinnäytetyösuunnitelman ja aloitin työkalupakin sisällön ideoinnin.

Työharjoitteluni ensimmäinen kuuden viikon mittainen jakso alkoi huhtikuussa 2011. Harjoittelun ensimmäisen viikon aikana keskityin tutustumaan Puistolan toimintaan ja asiakkaisiin. Jätin samalla viikolla työntekijöille luettavaksi ja kommentoitavaksi opinnäytetyösuunnitelmani. Kysyin siinä yhteydessä työntekijöiden toiveita ja odotuksia opinnäytetyöni suhteen (Liite 1). Tein ilmoituksen kommentointimahdollisuudesta kirjoittamalla viestin Puistolan työntekijöiden käyttämään sähköiseen viestivihkoon. Päädyin sähköiseen viestivihkoon, koska halusin tavoittaa kaikki Puistolan työntekijät. Puistolan työntekijöiden perehdytyskansion mukaan työntekijöiden pitää joka vuoron

alussa lukea sähköisestä viestivihosta viimeisimmät viestit. Siksi oletin, että sitä kautta viestini saavuttaa varmasti kaikki työntekijät. Minun olisi ollut hankalaa saada muuta kautta tietoa kerralla kaikille työntekijöille, koska Puistolassa työskennellään kolmivuorotyössä ja kaikki työntekijät ovat harvoin samaan aikaan paikalla. Työntekijät vastasivat viestiini pääasiallisesti suullisesti. Kenelläkään ei ollut lisäehdotuksia suunnitelmassani olleiden ideoiden lisäksi. Puistolan työntekijät odottivat kovasti näkevänsä valmiin työkalupakin.

Harjoitteluni ensimmäisellä viikolla keskustelin Puistolan vastaavan ohjaajan kanssa (Liite 1.), joka kertoi opinnäytetyöni olevan Puistolassa varmasti hyödyllinen. Hän kertoi, että Puistolan toiminnassa oloajan, eli noin 10 vuoden aikana, on vain kolme nuorta suorittanut ammatillisen tutkinnon loppuun asti Puistolassa asuessaan. Vastaava ohjaaja sanoi myös samaa kuin erityistyöntekijä eli, että heillä Puistolassa on säännöllisin väliajoin nuoria, jotka ovat lopettaneet tai aikovat lopettaa koulunkäynnin. Vastaava ohjaaja auttoi minua rajaamaan työkalupakin info-osuutta kertomalla, että Puistolassa asuvat nuoret pääosin opiskelevat vain tietyissä ammattioppilaitoksissa. Vastaava ohjaaja totesi, ettei hänen mielestään minun kannata etsiä tarkempia tietoja muista Turun alueen toisen asteen oppilaitoksista.

Aloitin heti työharjoitteluni toisella viikolla työkalupakin materiaalin suunnittelun ja keräämisen. Keräsin aineistoa pääasiallisesti Internetistä, mutta myös kirjoista, kouluni luentomateriaaleista ja erilaisista esitteistä sekä hyödynsin erästä aiempaa kouluprojektiani. Etsiessäni materiaalia ja kehittäessäni tehtäviä työkalupakkiin, pohdin niiden käytettävyyttä ja sopivuutta Puistolassa sillä hetkellä asuvia nuoria ja heidän tarpeitaan ajatellen. Olin kriittinen ja tarkka etsiessäni materiaalia ja tietoa Internetistä. Tärkeimmät kriteerini olivat Internet-sivustojen luotettavuus ja tunnettavuus sekä tiedon tuoreus.

Harjoitteluni ensimmäisen jakson aikana testasin tekemääni ansioluettelo-tehtävää (Liite 1.). Annoin kahdelle Puistolan työntekijälle kokeiltavaksi työhakemus-tehtävän heidän omaohjattaviensa kanssa, sekä jätin kaikkien työntekijöiden nähtäväksi ja kommentoitavaksi tiedoston, jossa oli Internetistä keräämäni tiedot kolmen aiemmin mainitsemani ammattikoulun opiskelijoilleen

tarjoamista palveluista. Jätettyäni edellä mainitun tiedoston Puustolaan kommentoitavaksi, sain melkein heti pyynnön eräältä työntekijältä (Liite 1.). Hän toivoi, että hankin työkalupakkiin tietoa oppisopimuksesta. Keskustelimme tämän jälkeen aiheesta ja koin oppisopimusasiat hyväksi lisäksi työkalupakkiin, koska nuoria saattaa helposti houkuttaa ajatus työelämästä heti peruskoulun jälkeen.

Työharjoitteluni ensimmäisen jakson viimeisellä viikolla työskentelin erään nuoren kanssa, joka oli muutamaa kuukautta aiemmin keskeyttänyt opiskelun ammatillisessa oppilaitoksessa. Hän ei ollut tämän jälkeen tehnyt mitään töidenhankkimisen tai tulevaisuutensa eteen. Hänen kanssaan en ehtinyt kokeilemaan työkalupakin tehtäviä, koska hän tarvitsi apua työttömäksi ilmoittautumiseen ja muihin paperiasioihin koko käytössämme olleen ajan. Kävimme hänen kanssaan läpi monia töiden hakuun ja saamiseen liittyviä asioita. Keskustelumme jälkeen huomasin pohtivani, kuinka tärkeää on, että tehtävät, joita työkalupakkiin teen ovat tarpeeksi selkeitä ja ymmärrettäviä. Sain keskustelumme ja työskentelymme pohjalta sen käsityksen, ettei kyseisellä nuorella ollut kunnolla tietoa esimerkiksi siitä, mitä on hyvä kirjoittaa työhakemukseen tai mitä työhaastattelussa yleensä tapahtuu. Olin jo aiemmin pohtinut, että tekemissäni työhakemus- ja ansioluettelotehtävissä olisi hyvä olla pohjustus ennen itse tehtävän tekoa. Keskusteluni ja työskentelyni kyseisen nuoren kanssa vahvistivat ajatustani.

Kevään 2011 loppupuolella lähetin lyhyen kyselyn sähköpostitse kolmen eri ammatillisen oppilaitoksen opinto-ohjaajille, joilta kyselin heidän koulujensa palveluista nuorille, joilla on riski lopettaa opiskelu kesken. En saanut keneltäkään vastausta toisen harjoittelujakson alkuun mennessä, joten lähetin tuolloin sähköpostiviestin uudelleen. Tämän jälkeen sain vastauksen yhdestä koulusta. Vastaus oli kattava, mutta päädyin kuitenkin siihen, etten käyttänyt sitä työkalupakissa. Tein tämän päätöksen, koska mielestäni se ei sopinut yksinään suunnittelemaani työkalupakin osioon ilman muiden opinto-ohjaajien vastauksia.

6.3 Työskentely syksyllä 2011

Työharjoitteluni toinen jakso alkoi elokuun 2011 lopussa. Harjoittelujaksojen välillä keskityin keräämään, kokoamaan ja kehittämään työkalupakin sisältöä, koska tavoitteenani oli saada työkalupakki valmiiksi toisen harjoittelujaksoni aikana. Tuolloin kävin läpi keväällä kirjoittamiani muistiinpanoja keskusteluista, kyselyistä ja havainnoinnista. Muistiinpanojen pohjalta pohdin ja tein päätöksiä sen suhteen, mitä valmiiseen työkalupakkiin keräisin ja kehittäisin. Tein tuolloin viimeiset rajaukset työkalupakin osioiden sisältöihin. Olin aiemmin pohtinut, kuinka paljon töidenhakuun ja työelämään liittyvää asiaa kerään. Koska suurimmalla osalla nuorista oli todella vähän työkokemusta, päädyin keskittymään perusasioiden kertomiseen selkeästi ja kattavasti.

Ennen työkalupakin lopullista valmistumista keskustelin vielä Puistolan vastaavan ohjaajan (Liite 1.) sekä muiden työntekijöiden kanssa, vein näytille siihen asti kokoamani materiaalin ja testasin vahvuuskortteja (Liite 1.) yhden nuoren kanssa. Tarkoitukseni oli testata vielä yhden nuoren kanssa erästä tehtävää, mutta tämä ei valitettavasti onnistunut, koska kyseisellä nuorella tapahtui muutoksia elämässään niin nopeasti, että jouduin luopumaan suunnitelmastani.

Työkalupakin lopullisen version jätin Puistolaan harjoitteluni viimeisellä viikolla sekä sähköisenä että tulostettuna versiona. Kehotin Puistolan työntekijöitä ottamaan minuun rohkeasti yhteyttä, jos heillä on kysyttävää tai muuta asiaa työkalupakkiin liittyen. Annettuaani työkalupakin käyttöön sain yhdeltä ohjaajalta sekä erityistyöntekijältä suullisesti siitä palautetta, joissa kerrottiin työkalupakin vaikuttavan hyödylliseltä. Erityistyöntekijä kertoi myös työkalupakin ottamisesta käyttöön perhekuntoutuskeskuksen toisessa itsenäistyvien nuorten yksikössä.

6.4 Dokumentointi

Käytin opinnäytetyöpäiväkirjaa apuna koko opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden ajan. Opinnäytetyöpäiväkirja toimii henkilökohtaisena dokumentointivälineenä, joka auttaa muistamaan prosessin eri vaiheissa tekemiä valintoja ja syitä niihin päätymiseen. Kirjoitin siihen ideani, tavoitteeni,

valintani ja tekoni, jotta sain kirjattua koko kehittämisprosessin tarpeeksi järjestelmällisesti. (Vilka & Airaksinen 2003, 19–20.) Opinnäytetyöpäiväkirjanani toimi vihko, jota oli helppo kuljettaa mukana. Kirjoitin siihen aina, kun tein jotain opinnäytetyöhöni liittyvää tai kun mieleeni tuli ideoita siihen liittyen. Se oli minulle suurena apuna kehittäessäni tuotosta sekä kirjoittaessani opinnäytetyöraporttia.

Tein muistiot jokaisesta tärkeästä keskustelusta ja tapaamisesta sekä kokeilevasta toiminnastani. Kirjoitin muistioihin osallistujat, ajankohdan, paikan ja keskeisimmän sisällön. Kirjoitin muistiinpanot oppimispäiväkirjaani muistioita varten aina tilanteiden jälkeen, koska niiden tekeminen tilanteiden aikana voi häiritä asioiden luonnollista kulkua (Grönfors 2001, 134–135). Osa muistioista on liitteenä (Liite 1.).

7 VALMIS TYÖKALUPAKKI

7.1 Työkalupakin ulkoasu ja tarkoitus

Valmis työkalupakki koostuu alkuperäisten suunnitelmieni mukaisesti kolmesta osiosta. Siinä on yhteensä 44 sivua kansisivu, alkusanat ja sisällysluettelo mukaan lukien. Kansisivulla on kuva työkalupakista, jonka kyljessä lukee sanat työ, koulutus, tulevaisuus ja voimavarat. Työkalupakin alkusanoissa on lyhyesti kerrottu työkalupakin käyttäjille sen sisällöstä ja ideasta. Varsinaisten osioiden nimet on annettu niiden sisällön mukaan. Aluksi harkitsin nimeäväni ne vain lyhyesti ja ytimekkäästi osio 1, 2 ja 3. Päädyin kuitenkin kuvailevampiin nimiin, koska ajattelin niiden kertovan ensisilmäyksellä enemmän kuin pelkät numerot. Ensimmäisen osuuden nimi on Infoa koulupudokkaiden kanssa työskenteleville, toisen Voimavaroja etsiessä ja tulevaisuutta suunniteltaessa ja kolmannen Kohti koulutusta ja työelämää, pois koulupudokkuudesta. Kuviossa 2. on esitetty Työkalupakin sisällysluettelo osioiden mukaan.

Infoa koulupudokkaiden kanssa työskentelyyn	Voimavaroja etsiessä ja tulevaisuutta suunniteltaessa	Kohti koulutusta ja työelämää, pois koulupudokkuudesta
<ul style="list-style-type: none"> • Turun ammatti-instituutin opiskelijapalvelut • Bovallius-ammattiopiston opiskelijapalvelut • Turun ammattiopiston opiskelijapalvelut • Oppisopimus • Turun alueen nivelvaiheiden koulutukset • Joustava valinta • Nuorten palveluita Turussa • Työharjoittelu ja työelämänvalmennus 	<ul style="list-style-type: none"> • Vahvuus- ja voimavarakorttein avulla tehtäviä harjoituksia • Vahvuuksia ja voimavaroja • Aarrekartta -harjoitus • Mitä tulevaisuus tuo tullessaan? -unelmaharjoitus • Täydennettäviä lauseita • SWOT -analyysi "työ- ja opiskeluminästä" • SWOT-analyysin pohja • Oikeaa palvelua etsimässä - tehtävät 	<ul style="list-style-type: none"> • Ammatinvalinta • Työhakemus • CV:n tekoa pohjustava tehtävä • CV-malli • Työhaastattelu -tehtäviä • Ohjeistus työhaastatteluun valmistuvalle • Tyypillisiä haastattelukysymyksiä • Työelämän säännöt • Työhön liittyvät lailliset velvollisuudet • Työhyvinvointi ja -terveys pohdintaa • Reilu peli työpaikalla

Taulukko 2. Työkalupakin sisällysluettelo

Työkalupakin kansisivu on työkalupakin ainoa värillinen sivu. Päädyin tähän ratkaisuun, koska halusin, että työkalupakki on ulkoasultaan mahdollisimman selkeä ja yksinkertainen. Työkalupakin käytössä yksi idea on, että sen voi

tulostaa suoraan koneelta tai kopioida tarvittavia sivuja jo tulostetulta versiolta. Tällöin on parempi, että käytössä on mustavalkoisia sivuja, koska värilliset saattavat kopioinnin jälkeen olla epäselviä.

Työkalupakkia voidaan käyttää kokonaisuutena tai työntekijä voi valita siitä tilanteeseen parhaiten sopivia osioita ja kohtia. Kerron työkalupakista seuraavalla tavalla sen alkusanoissa: ”Tämän työkalupakin tarkoitus on olla apuväline. Sitä ei missään nimessä ole tarkoitus noudattaa orjallisesti juuri tietyssä järjestyksessä, vaan poimia aina jokaisen nuoren kanssa työskenneltäessä juuri heidän tilanteeseensa parhaiten sopivia tehtäviä ja ohjeita. Parhaimman hyödyn saat, kun sovellat tehtäviäkin omaan työtapaasi sekä nuoren tilanteeseen sopivalla tavalla.”

7.2 Osio 1: Infoa koulupudokkaiden kanssa työskenteleville

Työkalupakin ensimmäiseen osioon keräsin tietoa asioista, joista ajattelin olevan hyötyä koulupudokkaiden ja koulupudokkuus uhan alla olevien kanssa työskenteleville. Otin osiota tehdessäni huomioon Puistolän työntekijöiden toiveet, joita he kertoivat minulle harjoitteluni aikana käydyissä keskusteluissa. Keskityin tässä osiossa etsimään tietoa juuri Turussa olevista nuorten palveluista ja työllistymis- ja koulutusmahdollisuuksista, koska toive keskittyä Turkuun tuli esille jo toimeksiannossa. Taulukossa 3. on esitetty mitä aiheita työkalupakin ensimmäiseen osioon valitsin sekä niiden lähteet.

Aihe tai tehtävä	Lähde
Turun ammatti-instituutin opiskelijapalvelut	Turun ammatti-instituutin internetsivut
Bovallius-ammattiopiston opiskelijapalvelut	Bovallius-ammattiopiston internetsivut
Turun ammattiopiston opiskelijapalvelut	Turun ammattiopiston internetsivut
Oppisopimus	Turun oppisopimustoimiston internetsivut
Turun alueen nivelvaiheiden koulutukset	Esite: Nivelvaiheen koulutukset Turussa ja muualla Varsinais-Suomessa Oppilaitosten internetsivut
Joustava valinta	Opetushallituksen ylläpitämä internetsivusto koulutusnetti
Nuorten palveluita Turussa	Turun kaupungin internetsivuilta
Työharjoittelu ja työelämänvalmennus	Työ- ja elinkeinotoimiston internetsivuilta

Taulukko 3. Ensimmäisen osion materiaalin lähteet.

Ensimmäisen osion materiaalin keräsin pääasiallisesti Internetistä. Tarkoitukseni oli hyödyntää myös oppilaitoksille sähköpostitse lähettämäni kyselyn vastauksia, joita en kuitenkaan saanut riittävästi. Tästä syystä jätin kyselyn hyödyntämättä.

Ammattikoulujen opiskelijapalveluiden ja Turun alueella nuorille tarkoitetut palvelut valitsin tähän osioon, koska sitä pyydettiin minulta jo toimeksiannossa. Niiden ympärille ryhdyin kehittämään koko osiota, pohtien mitä muita vastaavanlaisia asioita olisi työntekijöiden hyvä tietää työskennellessään koulupudokkaiden kanssa. Etsiessäni tietoa ammattikouluista tutustuin tarkemmin joustavaan valintaan ja nivelvaiheiden koulutuksiin. Näiden koin olevan olennaisia asioita työkalupakkiin, koska niiden tarkoituksena on auttaa nuoria siirtymään peruskoulun jälkeen toisen asteen koulutukseen (Opintoluotsi).

Oppisopimus päättyi työkalupakkiin, koska eräs Puistolän ohjaajista esitti toiveen siitä toisen ohjaajille tekemäni kyselyn yhteydessä. Kyseisen ohjaajan omaohjattava oli kiinnostunut oppisopimuksesta ja ohjaaja halusi tietää asiasta enemmän, jotta voi paremmin auttaa nuorta. Tämän lisäksi

työharjoittelujaksojeni aikana tuli ilmi keskustellessani Puistolán vastaavan ohjaajan ja muiden ohjaajien kanssa, että moni nuori haaveilee oppisopimuksesta. He eivät halua enää peruskoulun jälkeen opiskella, vaan haluavat töihin ja olettavat oppisopimuksen olevan helppo tapa saada ammatti. Tämän vuoksi on hyvä, että työkalupakissa on tietoa oppisopimuksesta, koska tällöin ohjaajat voivat kertoa nuorille tosiasioita oppisopimuksesta ja kertoa nuorille ettei oppisopimuskoulutus ole välttämättä helpoin tapa hankkia koulutus. Oppisopimuskoulutus vaatii paljon oma-aloitteisuutta ja itsenäisyyttä, koska oppisopimuspaikka tulee hankkia itse ja oppisopimusopiskelijan täytyy työn lisäksi tehdä etätehtäviä sekä osallistua oppilaitoksessa annettaviin opintoihin (Turun oppisopimustoimisto).

Työharjoittelu ja työelämänvalmennus päättyivät työkalupakkiin etsittyäni niistä tietoa työskennellessäni työharjoitteluni ensimmäisen jakson aikana erään nuoren kanssa. Kyseinen nuori oli jättänyt suunnilleen kuukautta aiemmin opiskelun toisen asteen koulutuksessa kesken, eikä ollut sen jälkeen saanut aikaiseksi mitään. Hänellä oli aikomuksena ilmoittautua työttömäksi sekä hakea töitä, mutta ne olivat jääneet vain aikomukseksi.

7.3 Osio 2: Voimavaroja etsiessä ja tulevaisuutta suunniteltaessa

Työkalupakin toisessa osiossa, Voimavaroja etsiessä ja tulevaisuutta suunniteltaessa, on nimensä mukaisesti harjoituksia ja tehtäviä, joiden tarkoituksena on auttaa nuorta pohtimaan omia vahvuuksiaan ja voimavarojaan sekä suunnittelemaan tulevaisuutta ja tavoittelemaan unelmiaan. Taulukko 4.:ssä on kerrottu mitä aiheita toiseen osioon valitsin ja mistä sain aiheisiin sisällön.

Valitsin työkalupakin toiseen osioon voimavarakeskeisiä tehtäviä, koska yksikään yhteisö tai yksilö ei selviä ilman voimavaroja. Usein ihmisellä on voimavaroja, joita hän ei tiedä itsellään olevan ennen joutumistaan haastavaan tilanteeseen. (Laitoniemi 2006.) Voimavarakeskeisen lähestymistavan mukaan lähtökohtana on asiakkaan oma kokemus. Työntekijän ja asiakkaan välinen valtaepätasapaino helpottuu, kun uskotaan asiakkaan kyvykkyyteen ja

voimavaroihin. Voimavarakeskeisen sosiaalityön periaatteita ovat muun muassa se, että jokaisella on voimavaroja ja, että erilaiset vastoinkäymiset voivat olla haasteita ja mahdollisuuksia. (Helsingin yliopisto.)

Aihe tai tehtävä	Lähde
Vahvuus- ja voimavarakorttein avulla tehtäviä harjoituksia	Kehittämällä itse.
Vahvuuksia ja voimavaroja	Työ- ja elinkeinotoimiston internetsivuilta.
Aarrekartta-harjoitus	Taidelähtöisten menetelmien kurssilta
Mitä tulevaisuus tuo tullessaan? – harjoitus	Kehittämällä Aarrekartta-harjoituksesta
Täydennettäviä lauseita	Mielenterveystyön kurssilta
SWOT -analyysi työ- ja opiskeluminästä	Kehitin projektiryhmäni kanssa vuonna 2010 yhteisöllisen työn projektin yhteydessä.
SWOT-analyysin pohja	Tein itse mukailen Friskie- kansiossa olevaa pohjaa.
Oikeaa palvelua etsimässä -tehtävät	Kehittämällä itse.

Taulukko 4. Toisen osion materiaalin lähteet.

Valitsin Aarrekartta- ja Mitä tulevaisuus tuo tullessaan? -harjoitukset, koska niiden kautta on hyvä ja helppo pohtia tulevaisuuden haaveita ja toiveita. Aarrekarttatyöskentelyn avulla tehdään oman elämän suunnittelua ja asetellaan tavoitteita. Aarrekartan tavoitteena on tiedostaa unelma tai asia, jonka toteutuminen on tärkeää sekä tiedostaa, että unelman toteutuminen riippuu myös ihmisestä itsestään. Tavoitteena on myönteinen asennoituminen käynnistyvään elämäntavoihin. (Harju 2000, 13, 75,89.) Olen itse koulutukseni aikana kokeillut kahteen otteeseen aarrekartan tekemistä, ja mielestäni se on ollut toimiva ja hyvä harjoitus. Toisella kerrosta kokeilin aarrekarttaa ollessani mukana projektissa, jossa tuettiin nuorten siirtymistä toiseen asteen opinnoista työelämään. Koimme tuolloin projektiryhmäni kanssa, että aarrekartta toimi hyvin nuorten ajatusten alkuun panijana ja kehittäjänä.

SWOT-analyysin työ- ja opiskeluminästä otin mukaan työkalupakkiin, koska olin aiemmassa kouluprojektissani kokenut sen hyödylliseksi. Tuolloin käytimme sitä projektiryhmäni kanssa, jolloin kohderyhmänämme olivat toisen asteen koulutuksesta työelämään siirtyvät nuoret. Teimme silloin SWOT-analyysin

auttamaan nuoria oppimaan tunnistamaan eri puolia itsestään. Koin, että tämä olisi siksi hyödyllinen työkalupakissakin. Sen avulla voi olla myös helpompi tehdä työhakemusta sekä valmistautua työhaastatteluun. Olen myös itse opiskelujeni aikana eri vaiheissa tehnyt SWOT-analyysin itselleni ja kokenut sen hyödylliseksi apuvälineeksi.

7.4 Osio 3: Kohti koulutusta ja työelämää, pois koulupudokkuudesta

Työkalupakin kolmannesta osiosta löytyy asioita, jotka liittyvät oleellisesti työelämään siirtymiseen. Valitsin kyseiset aiheet, koska mielestäni ne ovat kaikkein olennaisimpia työelämään siirryttäessä. Taulukosta 5. selviää, mitä aiheita työkalupakin kolmannesta osiosta löytyy sekä niiden lähteet.

Osio	Lähde
Ammatinvalinta	Kehittämällä itse, käyttäen apuna Internetistä löytyviä ammatinvalinta sivuja
Työhakemus	Työ- ja elinkeinotoimiston internetsivuilta
CV:n tekoa pohjustava tehtävä	Friskie -kansioista
CV-malli	Oman ansioluetteloni pohjaa mukaillen.
Työhaastattelu -tehtäviä	Kehittämällä itse.
Ohjeistus työhaastatteluun valmistuvalle	Työ- ja elinkeinotoimiston internetsivuilta.
Tyypillisiä haastattelukysymyksiä	Työ- ja elinkeinotoimiston internetsivuilta.
Työelämän säännöt	Friskie-kansioista
Työhön liittyvät lailliset velvollisuudet	Friskie-kansioista
Työhyvinvointi ja -terveys pohdintaa	Friskie-kansioista
Reilu peli työpaikalla	Friskie-kansioista

Taulukko 5. Kolmannen osion materiaalin lähteet.

Ammatinvalinta-tehtävän tavoitteena on auttaa nuorta pohtimaan ja keksimään, mitä työtä haluaisi tulevaisuudessa tehdä ja selvittämään, mitkä ovat omat mahdollisuudet eri ammatteihin. Tämän tehtävän apuna käytin Internetissä olevia nuorille suunnattuja sivuja, joista löytyy apua ammatinvalintaan (taloudellinen tiedotustoimisto 2011, opetushallitus 2011). Mielestäni nuoren on

tärkeää tiedostaa, mihin koulutuksiin omat valmiudet riittävät sekä löytää itseä kiinnostava koulutusala. Usean nuoren hakutoiveet yhteishaussa ovat heidän koulumenestykseensä nähden epärealistisia. Koulupudokkuus uhan alla olevat hakeutuvat usein aloille, joille heidän koulumenestyksellään on vaikea päästä ja, jos he päätyvät muuhun kuin yhteishaun ensimmäiseen toiveeseensa, keskeyttävät he opintonsa suuremmalla todennäköisyydellä, koska muut hakutoiveet eivät ole oikeasti heitä kiinnostanut. (Alatupa 2007,138.)

Ansioluettelon eli CV:n (Liite 2.) tekemistä varten otin työkalupakkiin Friskiekansiosta tehtävän, jossa on kysymyksiä, joista on apua CV:tä tehdessä. Samaa tehtävää olen käyttänyt aiemmin mainitsemassani kouluprojektissa, jonka kohderyhmänä oli ammatti-instituutista valmistuvat nuoret. Tuolloin huomasin tehtävästä olevan apua nuorelle ennen itse CV:n kirjoittamista. CV-pohjaksi valitsin oman CV-pohjani, jota muokkasin edellä mainitsemaa työhakemus pohjaa apuna käyttäen. Kirjoitin auki mitä kannattaa kirjoittaa CV:een harrastukset ja kiinnostukset, muu tieto ja suosittelijat kohtiin. Tein tämän, koska niillä nuorilla, joille tehtävä on suunnattu, ei usein ole paljoakaan työkokemusta ja tuolloin on hyvä painottaa muuta osaamistaan. Kokeilin CV-tehtävää keväällä 2011 yhden nuoren kanssa. Tuolloin käytin CV-pohjan mallina omaa muokkaamatonta ansioluetteloaani. Koin tuolloin ongelman, että omassa ansioluettelossani oli painotettu työ- ja koulutuskokemustani, joita kyseisellä nuorella ollut paljoa.

Tein työhakemustehtävän (Liite 3.), koska sen avulla nuori voi pohtia valmiiksi ennen työhakemuksen kirjoittamista, mitä asioita hakemukseen on hyvä kirjoittaa. Tehtävä orientoi ja auttaa suuntaamaan ajatuksia työhakemuksen kirjoittamiseen, koska hyvän työhakemuksen kirjoittaminen ei ole helppoa. Annoin keväällä 2011 työhakemus-tehtävän kokeiltavaksi kahdelle ohjaajalle, joiden omaohjattavilla oli silloin tarvetta työhakemuksen tekemiseen. Tämä tehtävä oli myös kaikkien Puistolän työntekijöiden nähtävillä ja arvioitavana keväällä 2011. Sain tehtävästä positiivista palautetta. Ainoa kehittämis ehdotus oli, ettei työhakemus pohjassa tarvitse lukea sarkaimia ja rivejä. Mielestäni niiden on kuitenkin hyvä lukea pohjassa, koska niiden avulla on nuoren

halutessaan helpompi tehdä siisti työhakemus. Työhakemus pohjan otin Työ- ja elinkeinotoimiston sivuilta (Työ- ja elinkeinotoimisto), koska mielestäni se oli kaikista Internetistä löytämistäni vaihtoehtoista selkein ja nuorille sopivin. Siinä on selkeästi kerrottu, mitä työhakemukseen kannattaa kirjoittaa.

CV:n tekoa pohjustavan tehtävän lisäksi otin Friskie-kansiosta Työelämän säännöt, Työhön liittyvät lailliset velvollisuudet, Työhyvinvointi ja -terveys ja Reilu peli työpaikalla -tehtävät. Päädyin ottamaan nämä suoraan Friskie-kansiosta, koska mielestäni ne olivat hyviä tehtäviä ja olisin tehnyt turhaa työtä jos olisin itse kehittänyt vastaavanlaiset kohdat itse. Puistolasta löytyi Friskie-kansio paperisena versiona joten ajattelin näiden kohtien käyttämisen työkalupakissa olevan hyvä muistutus Puistolalan työntekijöille Friskien käytöstä. Ohjeeseen työhaastatteluun valmistuvalle ja tyypillisiin haastattelukysymyksiin käytin apuna Työ- ja elinkeinotoimiston ohjeita (Työ ja elinkeinotoimisto 2011).

8 POHDINTA JA ARVIOINTI

8.1 Toteutuksen onnistuminen

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli tehdä työkalupakki, jonka sisällön kokosin kehittämistehtävieni kautta. Sen tavoitteena oli kehittää Lausteen perhekuntoutuskeskuksen jälkihuoltoyksikön asiakastyötä. Työkalupakiksi muodostui 44-sivuinen materiaalipaketti, jonka annoin Puistolan työntekijöille sekä tulostettuna että sähköisenä versiona. Jaoin työkalupakin kolmeen osioon teemojen mukaisesti, jotta se olisi helppokäyttöinen ja selkeä.

Ensimmäinen kehittämistehtäväni oli koota Puistolan työntekijöille kattava informaatiopaketti Turussa tarjolla olevista palveluista ja tukimuodoista, joiden tehtävänä on auttaa ja tukea koulupudokkaita sekä koulupudokkuus uhan alla olevia. Toteutin tämän Puistolan työntekijöiden mielipiteiden ja toiveiden mukaisesti. Keräsin materiaalin pääosin Internetistä etsien mahdollisimman uutta ja tuoretta sekä tietysti paikkaansa pitävää tietoa. Tämä materiaali muodosti tuotokseni ensimmäisen osion.

Toinen kehittämistehtäväni oli kehittää ja koota tehtäviä, joiden avulla voidaan tukea lastensuojelun jälkihuollon piirissä olevien nuorten siirtymistä jatkokoulutukseen ja työelämään. Toteutin tämän käyttäen apuna minulle jo ennestään tuttuja työvälineitä ja -menetelmiä. Lisäksi etsin tietoa sekä uusia välineitä ja menetelmiä sosiaalialan alan kirjallisuutta ja Internetiä käyttäen. Etsin voimavaroihin, itseluottamukseen ja työelämään liittyviä tehtäviä ja tietoa. Näistä materiaaleista muodostui tuotokseni toinen ja kolmas osio.

Kehittämisvälineinä käytin keskusteluja, kyselyitä, kokeilevaa toimintaa ja havainnointia. Mielestäni näiden käyttö onnistui hyvin ja ne veivät kehittämishankettani eteenpäin sekä olivat apuna tuotoksen teossa. Tuotokseni valmistuttua pohdin, että olisi ollut hyvä, jos olisin käyttänyt keskusteluita eri tavoin ja kokeilevaa toimintaa enemmän. Keskusteluja olisi mielestäni ollut parempi käyttää tavoitteellisemmin kehittämishankeeni apuvälineenä. Minun olisi pitänyt myös hankkeen vetäjänä vaatia enemmän aikaa juuri hanketta

koskeviin keskusteluihin. Näin olisin voinut mahdollisesti saada selville vielä enemmän työntekijöiden toiveita ja mielipiteitä. Toisaalta annoin heille mahdollisuuden tuoda mielipiteitään esille vapaamuotoisten kyselyjen muodossa. Nuorten kanssa käymäni keskustelut olivat vapaamuotoisia ja heidän arkeensa liittyviä, joka oli mielestäni hyvä, koska sain luonnollisen kuvan heidän tilanteistaan ja avuntarpeistaan.

Kyselyistä saamani hyöty oli todella pientä. Olisin mahdollisesti parempia tuloksia, jos olisin aktiivisemmin vaatinut kyselyihin vastauksia.

Käytin kokeilevaa toimintaa testatessani muutaman tehtävän toimivuutta. Tämä oli hyvä tapa selvittää tehtävien käytännössä toimimista. Tein jonkin verran muutoksia tehtäviin kokeilujen jälkeen. Jos aikaa olisi ollut enemmän, olisin käyttänyt kokeilevaa toimintaa kaikkien tehtävien kanssa.

Havainnoinnin avulla sain tietoa opinnäytetyöni toimintaympäristöstä ja kohderyhmästä. Sain havainnoinnin avulla tietoa siitä, millaisia asioita työkalupakissa olisi hyvä olla.

Teoreettisen viitekehysten pääaiheina olivat nuorten syrjäytymisriskit, koulupudokkaat, sosiaalipedagogiikka ja lastensuojelun jälkihuolto. Kappale, joka käsittelee nuorten syrjäytymisriskejä ja koulupudokkuutta auttaa ymmärtämään, kuinka tärkeitä syrjäytymisen ehkäisyn kannalta ovat koulutuksen hankkiminen ja työelämään pääseminen. Sosiaalipedagogiikka antaa viitekehysten ja työtöiden syrjäytymisriskissä olevien nuorten kanssa työskentelyyn. Sosiaalipedagoginen ammatillinen pätevyys on monipuolista asiakkaan huomioimista sekä toimintaympäristön ja työmenetelmien hyödyntämistä. Lastensuojelun jälkihuolto kappaleen tarkoituksena oli selvittää, mihin kontekstiin tein opinnäytetyöni.

8.2 Eettisyys ja luotettavuus

Eettisyys merkitse sosiaalialalla ammatillisella tasolla kykyä pohtia ja kyseenalaistaa omaa päätöksentekoa ja toimintaa. Myös kehittämistoiminnassa on hyvä tarkastella perustuvatko kehittämistoiminnan työkäytännöt

vastuulliseen näkemykseen hyvästä elämästä ja inhimillisestä kasvusta. (Talentia 2009, 6.) Opinnäytetyötä tehdessäni työkäytäntöjeni ja toimintojeni perustana oli halu auttaa nuoria löytämään oma polkunsu jatkokoulutukseen ja työelämään. Työkalupakin tarkoituksena ei ole pakottaa ketään tekemään sellaista, mitä ei halua, vaan löytää oma mielenkiintonsa ja kunnioittaa nuorten itsemääräämisoikeutta omaa elämäänsä ja omia valintojaan kohtaan.

Kerätessäni työkalupakkiin tietoja eri asioista, esimerkiksi oppilaitoksista, palveluista ja oppisopimuksesta, olin tarkkana tiedon totuudenmukaisuudesta ja luotettavuudesta. Hyväksyin työkalupakkiin tietoa vain tunnetuilta tai luotettavilta Internetsivuilta tai tuoreimmista esitteistä. Näin pystyin takaamaan tiedon luotettavuuden. Osan työkalupakin informaatioasioiden ongelmana on kuitenkin se, ettei niistä löytyvä tieto ole jonkin ajan kuluttua enää välttämättä ajan tasalla, koska palvelut ja niiden yhteystiedot saattavat muuttua. Tiedostin tämän asian jo työkalupakkia tehdessäni, mutta päädyin silti näiden tietojen laittamiseen työkalupakkiin, koska kyseisiä tietoja oli toivottu toimeksiannon yhteydessä.

8.3 Ammatillinen kasvu

Opin paljon opinnäytetyöprosessini aikana. Opin paljon tiimityöskentelystä, lastensuojelun jälkihuollosta sekä nuorten kanssa työskentelystä. Olen varmempi nuorten kohtaamisessa ja työyhteisössä toimimisessa kuin ennen.

Opinnäytetyöprosessin aikana opin paljon kehittämishankkeen suunnittelusta, toteuttamisesta, arvioinnista sekä raportoinnista. Yksinään työskentely vaati paljon itseluottamusta, -kuria ja oma-aloitteisuutta asioiden eteenpäin saamiseksi. Valmiuteni kehittämishankkeen toteuttamiseen ovat paljon paremmat nyt kuin opinnäytetyöprosessin alussa. Olen paljon varmempi päätösten tekemisessä ja niiden perustelemisessa kuin aiemmin, koska opinnäytetyöprosessin kuluessa minun tuli perustella kaikki tekoni ja päätökseni.

Kaiken kaikkiaan opinnäytetyöprosessini aikana ammatillinen kasvuni oli suurempaa kuin aiemmin opiskeluissani. Opinnäytetyön tekeminen oli laaja prosessi, jonka aikana oppi paljon. Se antoi itsevarmuutta ja valmiudet työelämään siirtymiseen sekä itsensä kehittämiseen ammatillisesti.

8.4 Kehittämisehdotukset

Opinnäytetyönä tekemäni työkalupakki tehtiin jälkihuoltoyksiköiden käyttöön, mutta mielestäni sitä voitaisiin yhtä hyvin käyttää muissakin lastensuojelun yksiköissä. Mielestäni työkalupakkia voi hyvin käyttää myös lastensuojelun ulkopuolella. Eivät kaikki koulupudokkaat kuitenkaan ole lastensuojelun asiakkaita. Näkisin, että työkalupakista voisi olla hyötyä esimerkiksi kouluissa ja nuorisotiloissa.

Työkalupakin käyttöä voisi kehittää myös siten, että sen ohelle loisi työpaikan yhdelle työntekijälle, jonka vastuulla olisi huolehtia Lausteen perhekuntoutuskeskuksen molempien jälkihuoltoyksiköiden koulupudokkaista. Työntekijän tehtävänä olisi auttaa koulupudokkaita käyttäen apunaan työkalupakkia. Samalla työntekijä voisi tarvittaessa päivittää työkalupakin ensimmäisestä osiosta löytyviä palveluita ja niiden yhteystietoja.

Mielestäni olisi mielenkiintoista tehdä muutaman vuoden päästä tutkimus, jonka tarkoituksena olisi selvittää työkalupakista saatua hyötyä. Hyötyä voitaisiin mitata niin nuorten kuin työntekijöidenkin näkökulmasta. Mitä apua nuorille oli tehtävistä? Entä helpottiko ja kehittäkö työkalupakki henkilökunnan työtä?

9 LÄHTEET

Ahola, S. & Kivelä, S. 2007. Elämää nivelvaiheissa. Nuorten syrjäytyminen ja sen ehkäisy. VaSkooli-projektin loppuraportti. Tammissaaren kirjapaino.

Ahola, S., Galli, L. & Ikonen, S. 2009. Koulutuksesta syrjäytymisen ehkäisy Varsinais-Suomessa. Turku: Turun yliopisto. Saatavissa <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-3812-4>.

Alatupa, S. (toim.) 2007. Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma. –Löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta?. Helsinki: Edita Prima Oy

Bardy, M. 2009. Lapsuus, aikuisuus ja yhteiskunta. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimessä. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 17–46.

Bovallius ammattiopisto. 2011. Opiskelijapalvelut. Viitattu 13.5.2011. <http://www.bovallius.fi/web/ammattiopisto/opiskelijapalvelut>

Gustavsson, A. 2003. The role of theory in social pedagogy and disability research. Teoksessa Gustavsson, A., Hermansson, H. & Hämäläinen, J. (toim.) Perspectives and Theory in Social Pedagogy. Göteborg: Daidalos. 164-186.

Grönfors, M. 2001. Havaintojen teko aineistonkeräyksen menetelmänä. Teoksessa Aaltola, J & Valli, R. Ikkunoita tutkimusmetodeihin I metodin valinta ja aineistokeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus. 124-143.

Harju, K. 2000. Valmiina muutokseen – aarrekartan avulla kohti uutta. 2. uudistettu ja laajennettu painos. Helsinki: WSOY.

Hautala, T. 2005. Nuorten marginalisoitumiseen vaikuttavat tekijät. Teoksessa Hautala, T., Nenonen, S. & Tanskanen, I. Näkökulmia hyvinvointiin 4. Turku: Turun kaupungin painatuspalvelukeskus. 34-45.

Heino, T. 2010. Miten huostassa olleet lapset pärjäävät aikuisina?. Sosiaalivakuutus 2/2010, 30. Saatavissa [http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/030910093751AK/\\$File/Sosvak_3_2010.pdf?OpenElement](http://www.kela.fi/in/internet/liite.nsf/NET/030910093751AK/$File/Sosvak_3_2010.pdf?OpenElement) myös

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. 10., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Heikkilä, A., Jokinen, P. & Nurmela, T. 2008. Tutkiva kehittäminen Avaimia Tutkimus- ja kehittämishankkeisiin terveysalalla. Helsinki: WSOY.

Helsingin yliopisto. Voimavarakeskeinen sosiaalityö. Viitattu 12.3.2011 <http://www.helsinki.fi/sosiaalityo> ->Verkostot-> SOSWEB -sosiaalityön työmenetelmät-> Millä keinoin -> Voimavarojen hahmottaminen

Hämäläinen, J 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopion yliopisto, koulutus- ja kehittämiskeskus. Opetusjulkaisuja 1/1999. Kuopio: Kuopion yliopiston painatuskeskus.

Hämäläinen, J. 2010. Nuorisokasvatuksen teoria sosiaalipedagogisessa kehityksessä. Teoksessa Nivala, E. & Saastamoinen, M. (toim.) Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 73. 2. uudistettu painos. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry.

Hämäläinen, J. 2007. Sosiaalipedagogiikan kaksi kehityslinjaa. Teoksessa Hämäläinen, J & Nivala, E. (toim.) Sosiaalipedagoginen aikakauskirja Vuosikirja 2007 8. vuosikerta. Kuopio: Kopijyvä, 9-16.

Hämäläinen, J. & Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Helsinki: WSOY.

Hämäläinen, J. 2000. Sosiaalipedagoginen strategia koulutuksesta ja työstä syrjäytyneiden ja syrjäytymisuhan alla elävien nuorten auttamiseksi. Snellman-instituutin arkistosarja 1/2000. Snellman-instituutti. Kuopio.

Hämäläinen-Luukkanen, J. 2004. Nivelvaiheen nuoret ja yhteistyö. Opinto-ohjaajien ja laaja-alaisten erityisopettajien näkemyksiä peruskoulun ja toisen asteen nivelvaiheessa. Jyväskylän kaupungin opetusviraston julkaisusarja A 11:2004.

Komonen, K. 1999. Yksilöllinen valinta vai portti koulutukselliseen syrjäytymiseen? – ammattikouluopinnot keskeyttäneiden nuorten koulutuspolut. Teoksessa Kuorelahti, M & Viitanen, R. (toim.) Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun – nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto: 117-27.

Kurki, L., Nivala, E. & Sipilä-Lähdekorpi, P. 2006. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Hakapaino Oy.

Kuronen, I. 2010. Peruskoulusta elämäkouluun. Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämäkulusta peruskoulun jälkeen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Kuula, R. 2000. Syrjäytymisvaarassa oleva nuori koulun paineessa. Koulu ja nuorten

syrjäytyminen. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteellisiä tutkimuksia 61, Joensuu.

Laaksonen, S. (toim.) 2004. Jälkihuolto-opas. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto ry.

Laiho, E. 2005. Sosiaalipedagogiikan ja erityispedagogiikan kohtaamispisteitä sosionomi (AMK) –opiskelijoiden näkemänä. Teoksessa Ranne, K.; Rouhiainen-Valo, T.; Ruusunen, T. & Sankari, A. (toim.) Sosiaalipedagoginen ammatillisuus Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Kokemäki: SPOY Satakunnan Painotuote Oy, 45-51. Saatavissa myös <http://urn.fi/URN:ISBN:951-633-036-3>

Laitoniemi, Merja. 2006. Voimavarat. Viitattu 12.3.2011 <http://www.nettineuvo.fi> -> Aikuiset -> Mielensterveys -> Hyvä mielensterveys -> Voimavarat

Laki nuorisolain muuttamisesta 20.8.2010/693

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417

Linnossuo, O. 2002. Arviointitutkimus Nytkussa – Nuorten kuntoutustutkimus- ja palveluohjaus –hankkeessa vuosina 2000-2003. Teoksessa Linnossuo, O., Nenonen, S. & Saario, I. (toim.) Näkökulmia hyvinvointiin 1. Turku: Turun kaupungin painatusosasto. 17-30.

Lipsanen-Rogers, M. 2005. Kuvan käyttö sosiaalipedagogisen työn välineenä. Teoksessa Ranne, K.; Rouhiainen-Valo, T.; Ruusunen, T. & Sankari, A. (toim.) Sosiaalipedagoginen ammatillisuus Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Kokemäki: SPOY Satakunnan Painotuote Oy, 62-71. Saatavissa myös <http://urn.fi/URN:ISBN:951-633-036-3>

Madsen, B. 2001. Socialpedagogik. Lund: Studentlitteratur.

Myrskylä, P. 2012. Hukassa –Keitä ovat syrjäytyneet nuoret. Viitattu 20.4.2012. <http://www.eva.fi/wp-content/uploads/2012/02/Syrjaytyminen.pdf>

Myrskylä, P. 2011. Nuoret työmarkkinoiden ja opiskelun ulkopuolella. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja Työ ja yrittäjyys 12/2011. Helsinki: Edita Publishing Oy.

Nivala, E. 2007. Sosiaalipedagogiikka nuorten yhteiskunnallisen kasvun tukena. Teoksessa Hämäläinen, J. & Nivala, E. (toim.) Sosiaalipedagoginen aikakauskirja Vuosikirja 2007 8. vuosikerta. Kuopio: Kopijyvä, 77-107.

Nivala, E. 2008. Syrjäytymisestä osallisuuteen. Teoksessa Hämäläinen, Teoksessa Hämäläinen, J. & Nivala, E. (toim.) Sosiaalipedagoginen aikakauskirja Vuosikirja 2008 9.vuosikerta. Kuopio: Kopijyvä. 5-12.

Nivala, E. 2010. Osallistuminen sosiaalipedagogisen toiminnan periaatteena. Teoksessa Hämäläinen, J. & Nivala, E. (toim.) Sosiaalipedagoginen aikakauskirja Vuosikirja 2010 11.vuosikerta. Kuopio: Kopijyvä.

Nyky, T. & Pyykkönen, A-M. 2008. Nuorten osallisuuden edistäminen: esimerkkejä tutkimuksesta ja käytännön kehittämistyöstä Osaava nuori työelämään –hankkeessa. Teoksessa Hämäläinen, J. & Nivala, E. (toim.) Sosiaalipedagoginen aikakauskirja Vuosikirja 2008 9.vuosikerta. Kuopio: Kopijyvä: 117-132.

Opetushallitus. 2011. Joustava valinta. Viitattu 13.9.2011. <http://www.koulutusnetti.fi/index.php?file=212>

Opetushallitus. 2011. Koulutusalat ja ammatit. Viitattu 13.9.2011. http://www.opintoluotsi.fi/fi-FI/koulutusalat_ja_ammattit

Opetusministeriö. 2005. Perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen nivelvaiheen kehittämistyöryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2005:33. Helsinki: Yliopistopaino. Saatavissa http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2005/liitteet/opm_270_tr33.pdf?lang=fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Etsivä nuorisotyö. Viitattu 4.4.2012. http://www.minedu.fi/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoytus/etsiva_nuorisotyoy/

Opintoluotsi 2010. Koulutuksen nivelvaihe: tukea tulevaisuuden suunnitteluun. Viitattu 4.4.2012. http://www.opintoluotsi.fi/fi-FI/opiskelu/erityista_tukea_tarvitseville/koulutuksen_nivelvaihe/

Pietikäinen, R. 2007. Palveluiden väliinpuotoamisesta yhtenäisiin palvelupolkuihin? Tutkimusinventaari nuorten nivelvaiheen palveluja koskevista tutkimuksista. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 13. http://ruse.utu.fi/PDF_tiedostot/VShanke_perusraportti.pdf

Pirttiniemi, J. 2004. Ohjauksen tarve peruskoulun päättyessä. Teoksessa Hassinen, J. & Marniemi, J. (toim.) Oppiva koulu –pajakoulut muutoksen tekijöinä. Valtakunnallisen työpajayhdistyksen julkaisuja 4. Helsinki. 22-40.

Ranne, K. 2005. Sosiaalipedagogiikka koulutuksessa ja työelämän kehittämisessä. Teoksessa Ranne, K.; Rouhiainen-Valo, T.; Ruusunen, T. & Sankari, A. (toim.) Sosiaalipedagoginen ammatillisuus Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Kokemäki: SPOY Satakunnan Painotuote Oy, 14–19.

Ranne, K. & Rouhiainen-Valo, T. 2005- Sosiaalialan ammatillisen käyttöteorian muotoutuminen sosionomi (AMK) -koulutuksessa. Teoksessa Ranne, K.; Rouhiainen-Valo, T.; Ruusunen, T. & Sankari, A. (toim.) Sosiaalipedagoginen ammatillisuus Madsenin kukasta toiminnan tulppaaniksi. Kokemäki: SPOY Satakunnan Painotuote Oy, 27–38.

Rantanen, T. & Toikko, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon. 3. korjattu painos. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 3.4.2012 <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>

Sosiaaliportti. 2009. Mitä on lastensuojelu? viitattu 21.4.2011 www.sosiaaliportti.fi
>Lastensuojelun käsikirja >Työprosessi >Mitä on lastensuojelu?

Suomen virallinen tilasto. 2012a. Koulutuksen keskeyttäminen. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 4.4.2012. http://www.stat.fi/til/kkesk/2010/kkesk_2010_2012-03-20_tie_001_fi.html

Suomen virallinen tilasto. 2012b. Koulutuksen keskeyttäminen, Liitetaulukko 2. Peruskoulun koulupudokkaat lukuvuosina 1999/2000-2010/2011. Helsinki Tilastokeskus. Viitattu 4.4.2012 http://www.stat.fi/til/kkesk/2010/kkesk_2010_2012-03-20_tau_002_fi.html.

Takala, M. 1992. Kouluallergia – Yksilön ja yhteiskunnan ongelma. Tampere: Tampereen yliopisto.

Talenta 2009. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Helsinki: Talentia Ammattieettinen lautakunta.

Taloudellinen tiedotustoimisto. 2011. Ammattiin. Viitattu 13.9.2011. <http://kunkoululoppuu.fi/Ammattiin/>

Taskinen, S. 1998. Lasten ja nuorten syrjäytymisriskit. Teoksessa Uusitalo, H. (toim.) Syrjäytyminen 1990-luvun puolivälin Suomessa. Stakesin asiantuntijoiden arvioita syrjäytymisriskeistä. Helsinki: Stakesin monistamo. 11-13.

Taskinen, S. 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro Oy)

Thomas, N 2002. Children, Family and the State. Decision-Making and Child Participation. Bristol: The Policy Press

Tilastokeskus. 2009a. Koulupudokas. Viitattu 11.3.2011 <http://www.stat.fi/meta/kas/koulupudokas.html>

Tilastokeskus. 2011. viitattu 1.1.2012 http://www.stat.fi/til/kkesk/2009/kkesk_2009_2011-03-15_tie_001_fi.html

Turun ammatti-instituutti. 2011. Tukea opiskeluun? Tukea elämään?. Viitattu 1.7.2011. <http://www.turkuai.fi/public/default.aspx?nodeid=10296&culture=fi-FI&contentlan=1>

Turun ammattiopisto. 2011. Ohjeita opiskelijalle. Viitattu 13.5.2011. http://www.taos.fi/pdf/C37-10-_Opiskelijan%20opas.pdf

Turun kaupunki. 2011. Nuorten palvelut. Viitattu 20.5.2011 <http://www.turku.fi/Public/default.aspx?nodeid=9297&culture=fi-FI&contentlan=1>

Turun oppisopimustoimisto. 2011. Tiedätkö mitä oppisopimus on? viitattu 6.10.2011 www.oppisopimuskoulutus.turku.fi ->Opiskelija

Työ- ja elinkeinotoimisto. Työhakemusmalli. Viitattu 13.5.2011. <http://www.avosto.net/aura/opas/hakemusmalli.pdf>

Työ- ja elinkeinotoimisto. Työnhakuopas. Viitattu 14.9.2011. <http://www.mol.fi/toimistot/vantaa/Työnhakuopas.pdf>

Työ- ja elinkeinotoimisto. 2010. Työharjoittelu ja työelämänvalmennus. Viitattu 20.5.2011. http://www.mol.fi/mol/fi/00_tyonhakijat/01_tyonhaku_suomessa/07_tyoharjoittelu_ja_tyoelamavaImennustuki/index.jsp

Työ- ja elinkeinotoimisto. 2011. Vinkkejä työhaastatteluun. Viitattu 14.9.2011. http://www.mol.fi/toimistot/joensuun_seutu/hap/tyonhakuinfo/tyopaikkahaastattelu.pdf

Valtioneuvosto. 2011. Lapsi- ja nuorisopolitiikan kehittämisohjelma 2012-2015. viitattu 10.1.2012
<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2012/liitteet/OKM06.pdf?lang=fi>

Vilka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Muistiot

Tapaaminen 10.3.2011 klo 9.00–10.00

- Paikalla minä ja Puistolan erityistyöntekijä (ett)
- Puistolan toimistossa
- Sovimme opinnäytetyön tekemisestä Puistolaan ja opinnäytetyönaiheesta (Työkalupakki koulupudokkaiden kanssa työskentelyyn)
- Sovimme työharjoittelustani Puistolassa
- Keskustelimme työkalupakin alustavasta sisällöstä
- Ett toivoi konkreettisia tehtäviä nuorille ja infoa työntekijöille eri palveluista
- Ett, toi esille, että olisi hyvä selvittää, mitä palveluita koulut tarjoavat
- Puistolassa joka vuosi useampi koulupudokas/koulupudokkuus uhan alla oleva

Keskustelu 12.4.2011 klo 15.00–15.45

- Paikalla minä ja Puistolan vastaava ohjaaja
- Puistolan toimistossa
- Kävimme läpi opinnäytetyösuunnitelmaani ja harjoittelun kulkua
- Allekirjoitimme ja kävimme läpi harjoittelusuunnitelma ja opinnäytetyön toimeksiantosopimus
- Vastaava ohjaaja toi esille mielipiteensä, että turhaa etsiä kaikista lähialueiden ammattikouluista tietoa, parempi kerätä niiden, joissa nuoret yleensä käyvät
- Keskustelimme kokeilevan toiminnan toteuttamisesta
- Keskustelimme Puistolassa olevista nuorista

Kysely 13.4.2011 (kyselyn jättöpäivä)

- Kohderyhmänä Puistolan työntekijät
- Toteutin kyselyn viestimällä Puistolan työntekijöiden sähköisen viestivihon kautta
- Ensin kerroin opinnäytetyösuunnitelmani olevan työntekijöiden toimiston pöydällä kaikkien luettavana
- Kysyin työntekijöiltä ideoita ja toiveita opinnäytetyöni suhteen
- Kaikki vastasivat kysymykseeni suullisesti, vastaus suunnilleen sama kaikilla -> ”kuulostaa hyvältä, odotan mielenkiinnolla näkeväni valmiin työkalupakin”
- Jäin miettimään olisinko toisenlaisella, ei niin vapaamuotoisella, kyselyllä saanut enemmän kommentteja tai ehdotuksia

Kysely 4.5.2011 (kyselyn jättöpäivä)

- Kohderyhmänä Puistolan työntekijät
- Toteutin kyselyn viestimällä Puistolan työntekijöiden sähköisen viestivihon kautta
- Ensin kerroin tallentaneeni työntekijöiden tietokoneen työpöydälle siihen asti kokoamani materiaalin työkalupakkia varten
- Heti seuraavassa yövuorossa ollut työntekijä on vastannut ja esittänyt toiveen oppisopimuksesta liittyvän materiaalin saamiseen, koska hänen omaohjattavansa on sellaisesta haaveillut, muutenkin nuoret usein haaveilevat oppisopimuksesta
- Muilta työntekijöiltä tulee enimmäkseen samantapaisia kommentteja kuin ensimmäisellä kerralla
- Pohdin taas onko muita tapoja, mutta totean tämän olevan nopein tapa saada lyhyen harjoitteluni aikana kaikille tiedon, 3-vuorotyössä olevia työntekijöitä on muuten mahdotonta saada tavoitettua, viestivihon tiedän kuitenkin olevan sellainen, jota kaikkien pakko lukea

Kokeileva toiminta 10.5.2011 klo 16.00–17.45

- Paikalla minä ja Puistolassa asuva nuori
- Nuoren kotona
- Tunnelma oli rento ja luonnollinen
- Kerroin opinnäytetyöni teosta lyhyesti
- Teimme CV:n tekoa alustavan tehtävän ja CV:n nuorelle
- Samalla kävimme läpi mikä CV on ja mitä siitä olisi hyvä löytyä
- Nuori pohti kovasti mitä positiivisia asioita kertoa itsestään, minun piti antaa auttavia kysymyksiä, lopulta nuori keksi hyvin asioita
- Nuori kiitti CV:n teon jälkeen, että olin auttanut sen teossa ja uskoi siitä olevan hänelle apua kesätöitä hakiessa
- Huomsin, että pohjustustehtävä oli tällekin nuorelle hyvä, vaikka nuori olikin todella hyvä koulussa eikä koulupudokas uhan alla, nuoren oli helpompi hahmottaa oman CV:n tekemistä tehtyään ensin alustavan tehtävän

Kokeileva toiminta 14.9.2011 klo 19.05–19.45

- Paikalla minä, Puistolassa asuva nuori, Puistolan työntekijä
- Puistolan toimistossa
- (Olen hetkeä aiemmin saanut ”voimavarakortit” valmiiksi)
- Nuori tulee toimistoon ja kertoo tarvitsevänsä apua, hänen pitäisi koulutusprojektiin mukaan päästäkseen keksiä itsestään 5 positiivista asiaa
- Aluksi yritän keksiä näitä vain kyselemällä ”missä olet hyvä?” ”millainen ystävä/työntekijä olet” – tyyppisiä kysymyksiä, kaikki vastaukset ovat ”en missään”, ”en tiedä”
- Otan ”voimavarakortit” esille ja luemme niitä läpi
- Voimavarakortit sisältävät erilaisia positiivisia adjektiiveja ja ominaisuuksia

- Käymme samoja kysymyksiä läpi, nyt korttien avulla ja nuori löytää vastauksia paljon helpommin
- Olin positiivisesti yllättynyt tapahtuneeseen, koska yleensä kyseisen nuoren kanssa on ollut vaikeaa käydä mitään asioita läpi

Keskustelu 20.9.2011 klo 14.00–14.30

- Paikalla minä ja vastaava ohjaaja
- Puistolan toimistossa
- Vastaava ohjaaja on aiemmin käynyt läpi työkalupakin 1.osion valmista versiota
- Saan kehua työkalupakkiin keräämistäni palveluista, vastaava ohjaaja ei ollut aiemmin edes tiennyt kaikkia
- Saan pääasiassa positiivista palautettua myös suorittamastani työharjoittelusta, olisin voinut kuulema enemmän alusta asti ottaa kontakti nuoriin

CURRICULUM VITAE/ANSIOLUETTELO

(valitse toinen otsikko vaihtoehdoista omaan cv:n alkuun)

Nimi: Matti Meikäläinen
 Osoite: Mallikatu 27 as 2
 Puhelin: 050-xxxxxxx
 Sähköposti: matti.meikalainen@sähköposti.fi
 Syntymäpäivä: 30.2.2000

Koulutus:
 2008-2009 10.luokka mallikoulu
 2002-2005 Mallikoulun yläaste

Työkokemus:
 Syksy 2009 (5 viikkoa) TET-harjoittelu, Firma, Kaupunki (työtehtävät)
 Kesä 2009 (1 kk) Työharjoittelija, Firma, Kaupunki (työtehtävät)
 Kevät 2008 (1 viikko) TET-harjoittelu, Firma, Kaupunki (työtehtävät)

Kielitaidot

Suomi Äidinkieli

Englanti Hyvä

Ruotsi Hyvä

ATK-taidot Tavalliset (Word, PowerPoint, Internet, sähköposti..)

Harrastukset/
 sellaisista Kun työkokemusta ei ole vielä paljoa, panosta tähän ja kerro
 Kiinnostukset harrastuksista ja kiinnostuksenkohteista, joista uskot olevan
 hyötyä työelämässä esim., liikunta- ja kulttuuriharrastukset.
 Älä kuitenkaan valehtele! Kavereiden kanssa hengailu yms.
 eivät ole hyviä tässä mainittavia harrastuksia.

Muu tieto: Kun työkokemusta ei ole vielä paljoa kannattaa tähän
 panostaa. Voit esimerkiksi kertoa omista vahvuuksistasi ja
 erikoistaidoistasi. Tässä kohtaa voit myös kertoa, jos olet
 käynyt jollakin kurssilla (esim. sirkus, käsityö tai sukellus).
 Tässä kohtaa on myös hyvä mainita, jos sinulta löytyy
 hygieniapassi tai ensiapukortti.

Suosittelijat: Neiti X, tet-harjoittelustani, paikassa x vuonna 2009, Neiti
 x:n yhteystiedot.
 MUISTA! Kysy ensin lupa, ennen kuin laitat suosittelijan
 nimeä ja tietoa cv:een.

TYÖHAKEMUS

ETUNIMI SUKUNIMI

HAKEMUS

Lähiosoite

00000 POSTITOIMIPAikka

Puh. (00) 000 0000

15.5.2006 (sama rivi kuin puh.)

etunimi.sukunimi@sahkoposti.fi

Vastaanottajan titteli ja nimi

Yrityksen nimi

PL 00 / Lähiosoite

00000 POSTITOIMIPAikka

OTSIKKO (paikka, jota haet)

(toinen sarkain) ”Kiinnostuskappale”

Aloituskappaleessa sinun tulisi saada työnantajan kiinnostus heräämään. Kerro ensin mistä olet kuullut kyseisestä työpaikasta. Voit mennä suoraan asiaan kertomalla, miksi olisit tehtävään sopiva ja miksi haluat juuri tämän paikan. Tuo kiinnostuksesi ja motivaatiosi työtehtävää kohtaan esiin. Kerro, mitä hyötyä sinusta olisi.

”Osaamiskappale”

Runkokappaleessa kerrot lyhyesti taustastasi, omasta osaamisestasi ja pätevydestäsi **kyseiseen työpaikkaan**. Kerro, miten täytät ilmoituksessa mainitut vaatimukset ja toiveet, mutta älä niitä toistaen. Voit kertoa koulutuksestasi ja työkokemuksestasi siltä osin kuin ne liittyvät haussa olevaan työtehtävään.

”Minä -kappale”

Kerro vahvuutesi ja tarkemmat lisätiedot asioista, joista uskot olevan hyötyä hakemassasi työssä. Voit kuvailla luonnettasi sekä itseäsi työntekijänä. Millainen on työtapasi? Miten toimit yksin / yhteistyössä / tiimissä? Millainen sinä olet? Kerro muiden sinulle antamasta palautteesta.

”Haastatteluun – kappale”

Voit mainita halusi tulla tarvittaessa henkilökohtaisesti neuvottelemaan kyseisestä työtehtävästä. Lopeta ystävällisesti/persoonallisesti. Jos palkkatoivomusta pyydetään, esitä se realistisesti.

Ystävällisin terveisin

Allekirjoitus

Etunimi Sukunimi (nimenselvennys)

LIITE

ansioluettelo